

Effektivare samråd mellan rennäring och skogsbruk

-förbättrad dialog via ett utvecklat samrådsförfarande

More effective consultations between reindeer herding and forestry

-improved dialog by a developed consultation process

Anna Hamilton

Arbetsrapport 103 2003

Effektivare samråd mellan rennäring och skogsbruk

-förbättrad dialog via ett utvecklat samrådsförfarande

More effective consultations between reindeer herding and forestry

-improved dialog by a developed consultation process

Anna Hamilton

Arbetsrapport 103 2003

Examensarbete på skogsvetarprogrammet i

ämnet skogshushållning

Handledare: Leif Hemberg, Skogsvårdsstyrelsen

Per Sandström, SLU

SVERIGES LANTBRUKS UNIVERSITET

Institutionen för skoglig resurshushållning

och geomatik

S-901 83 UMEÅ

Tfn: 090-786 58 25 Fax: 090-77 81 16

ISSN 1401-1204

ISRN SLU-SRG--AR--103--SE

SAMMANFATTNING

Enligt § 20 i skogsvårdslagen (1979:429) skall berörd sameby beredas tillfälle till samråd då en föryngringsavverkning med efterföljande åtgärder samt avverkning för byggande av skogsbilväg skall ske inom åretruntmarkerna¹. Skogsägare som är FSC-certifierade² skall inom hela renskötselområdet, enligt FSC-standard, bereda berörd sameby tillfälle till samråd om skogsvårdsåtgärder samt avverkning för byggande av skogsbilväg och där visa den hänsyn som följer av skogsvårdslagen.

Idag sker samråd mellan rennäring och skogsbruk i varierande omfattning och med varierande resultat som följd. Då en skogsägare skickar en ansökan till Skogsvårdsstyrelsen om tillstånd för avverkning, skall berörd sameby, enligt lag, ha beretts tillfälle till samråd och därmed skall tillhörande samrådsprotokoll bifogas tillståndsansökan. Vid en vanlig avverkningsanmälan är det frivilligt men storskogsbruket bifogar ofta samrådsprotokoll ändå. Dessa samrådsprotokoll innehåller, i dagsläget, ofta endast ett ja eller nej angående samebyns inställning till avverkningen. Det framkommer generellt ingen mer information från samrådet t.ex. om parterna varit oense om något eller om man kommit överens om att avverkningen skall ske på något speciellt sätt med hänsyn till rennäringen. Denna information är viktig för Skogsvårdsstyrelsen att få ta del av för att de skall kunna göra ett korrekt handläggande av avverkningsärendet och fatta rätta beslut.

Detta examensarbete gjordes på uppdrag av Skogsstyrelsen och syftet var att ta fram en ny form av samrådsprotokoll samt ett flödesschema över samrådsförfarandet mellan rennäring och skogsbruk och Skogsvårdsstyrelsens handläggning. Dessutom skulle det undersökas var de största problemen ligger idag när det gäller samråd samt lämnas förslag på ett förbättrat samrådsförfarande.

Som underlag för examensarbetet användes bl.a. en enkätundersökning som skickades ut till alla samebyar, skogsbolag, allmänningar och Skogsvårdsstyrelser inom renskötselområdet. Enkätundersökningen var till för att insamla åsikter och synpunkter samt önskemål till förbättringar angående dagens samråd. Vidare bidrog deltagande på samrådsmöten och möten med Centrala samrådsgruppen rennäring – skogsbruk med värdefull information till utvecklandet av ett förbättrat samrådsförfarande.

Resultatet blev ett förenklat protokoll (översiktsprotokoll) och ett detaljerat protokoll, båda utvecklade i en analog och en digital version. I det förenklade protokollet skall alla avverkningsobjekt antecknas som har behandlats under samrådet. För varje avverkningsobjekt runt vilket oenighet mellan parterna uppstår skall det detaljerade protokollet användas.

Ett flödesschema över ett normalt förfarande mellan skogsbruket och rennäringen samt Skogsvårdsstyrelsens handläggning har tagits fram samt ett tänkt framtida förfarande där det digitala protokollet används tillsammans med en elektronisk avverkningsanmälan/tillståndsansökan om avverkning s.k. eAnmälan.

Mitt närvarande vid samrådsmöten samt insamlad information från enkätundersökningen genererade en del tips och råd som parterna skall tänka på inför samråden och under samråden för att underlätta förfarandet.

¹ Marker där renskötsel får bedrivas året runt, vanligtvis fjälltrakterna.

² Ett av kraven i FSC-standarderna är att värna om urbefolkningen och, inom hela renskötselområdet, bereda berörd sameby tillfälle till samråd.

ABSTRACT

According to the Swedish Forestry Act (1979:429, § 20) affected Sámi community shall be provided an opportunity of consultation regarding forestry activities within the area the Sámi are allowed to carry out reindeer herding throughout the year. The year-round area is usually located in or near the Scandian mountain range. Additionally, forest owners with FSC certification are bound to consult the involved Sámi community within the entire area of reindeer herding.

Today consultation between reindeer herding and forestry varies in extent and with various results as a consequence. When a forest owner sends an application for regeneration felling to the Regional Forestry Board, the affected Sámi community, by the law, shall be provided an opportunity of consultation and a written certificate of that consultation has to be attached to the application. To a notification for regeneration felling it is not urgent to attach written certificate from the consultation. At present, the record of the consultation between reindeer herding and forestry does not contain more than a yes or a no concerning the Sámi community's attitude to the cutting. Generally, no further information emerges from the consultation. Specific information regarding which parts of the activities the parties agreed and disagreed about does not exist. To be able to correctly process the matter and to come to the right decision this kind of information is important for the Regional Forestry Board.

The National Board of Forestry commissions this project with the purpose to design a new procedure for a consultation protocol between reindeer herding and forestry, and to produce a descriptive flow chart of the consultation procedure. Another objective is to suggest a well-functioning consultation procedure i.e. look into what the biggest problems are today concerning the consultations and how the consultations could be improved.

A questionnaire was sent out to all Sámi communities, forestry companies, common lands, and the Regional Boards of Forestry within the area of reindeer herding. The intention was to come to grips with the current problems and gather information to improve the current consultation situation. Valuable information also came from the consultation meetings and meetings with the Central Consultation Committee for forestry – reindeer herding.

The resulting procedure consists of a simplified protocol and a detailed protocol. In the simplified protocol all the felling areas that are handled under the consultation are written down. When disagreement comes up between the Sámi community and the forestry company concerning a felling area the more detailed protocol shall be used. These two kinds of protocols are made as both an analogue and a digital version.

The flow chart describes the present consultation procedure between Sámi and forestry and the handling of the Regional Forestry Board. The same flow chart is made in a futuristic version where the digital protocol is used together with an electronic application/notification for regeneration felling, so called eAnmälan.

The finally research finding are recommendations to facilitate in the consultation process.

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	3
1.1 Bakgrund	3
1.2 Syfte	5
1.3 Samråd mellan skogsbruk och rennäring	5
1.3.1 Skogsvårdslagen (1979:429)	5
1.3.2 FSC och PEFC	6
1.3.3 Rennäringslagen (1971:437)	7
1.3.4 Centrala samrådsgruppen skogsbruk – rennäring	8
1.3.5 Samernas och renskötelsns historik	9
2. MATERIAL OCH METOD	11
2.1 Enkätundersökning	11
2.1.1 Förarbete	11
2.1.2 Enkätutformning	11
2.2 Flödesschema över samrådsförfarandet	12
2.3 Samrådsprotokoll	12
3. RESULTAT	13
3.1 Enkätresultat	13
3.2 Flödesschema över samrådsförfarandet	21
3.2.1 Inledning	21
3.2.2 Normalt samrådsförfarande i dagsläget	23
Inför samrådet	23
Samrådsmötet	23
Fältsyn	24
Avverkningsanmälan och ansökan om tillstånd till avverkning	24
Avverkning	25
3.2.3 Tänkt framtida samrådsförfarande	27
Inför samrådet	27
Samrådsmötet	27
Avverkningsanmälan eller ansökan om tillstånd till avverkning	27
Avverkning	28
3.3 Förslag till nytt samrådsprotokoll	28
3.3.1 Inledning	28
3.3.2 Beskrivning och praktisk användning	28
Beskrivning av det förenklade protokollet (översiktsprotokollet)	28
Beskrivning av det analoga detaljerade samrådsprotokollet	31
4. DISKUSSION	38
4.1 Enkätundersökning	38

4.1.1	<i>Inledning</i>	38
4.1.2	<i>Tolkning av enkätresultaten</i>	38
4.2	Flödesscheman över samrådsförfarandet	41
4.2.1	<i>Inledning</i>	41
4.2.2	<i>Inför samrådet</i>	41
4.2.3	<i>Samrådsmötet</i>	41
4.2.4	<i>Fältsyn</i>	42
4.2.5	<i>Avverkningsanmälan och ansökan om tillstånd till avverkning</i>	42
4.2.6	<i>Avverkning</i>	42
4.2.7	<i>Kommentarer till samrådsförfarandet</i>	42
4.3	Kommentarer till de nya samrådsprotokollen	42
4.4	Kommentarer för att underlätta samrådsförfarandet	43
5.	TACK	45
	REFERENSER	46
	BILAGA 1 SAMRÅDSPROTOKOLL	49
	<i>Förenklat protokoll (analogt)</i>	50
	<i>Detaljerat protokoll (analogt)</i>	52
	<i>Alternativbeskrivning till detaljerat protokoll (analogt protokoll)</i>	54
	<i>Detaljerat protokoll (digitalt)</i>	57
	BILAGA 2 LITTERATURSTUDIE	59
1.	HISTORIK	59
1.1	<i>Inledning</i>	59
1.2	Skogsvårdslagens utveckling avseende hänsyn till rennäringen	59
1.3	Renbetes- resp. rennärlingslagens utveckling	60
1.3.1	<i>1886 års renbeteslag</i>	60
1.3.2	<i>1928 års renbeteslag</i>	60
1.4	Samernas och renskötselns historia	61
1.4.1	<i>Inledning</i>	61
1.4.2	<i>Birklar och lappfogdar</i>	61
1.4.3	<i>Från fångstsamhälle till rennomadism</i>	62
1.4.4	<i>Gruvdrift och Lappmarksplakatet</i>	63
1.4.5	<i>Lappmarksgränsen och nybyggarna</i>	63
1.4.6	<i>Rennäringen under 1900-talet och fram till idag</i>	64
	BILAGA 3 RENBRUKSPLAN	67

1. INLEDNING

1.1 Bakgrund

Enligt § 20 i skogsvårdslagen (1979:429) skall berörd sameby beredas tillfälle till samråd då en föryngringsavverkning med efterföljande åtgärder samt avverkning för byggande av skogsbilväg skall ske inom åretruntmarkerna¹. Skogsägare som är FSC-certifierade² skall inom hela renskötselområdet, enligt FSC-standard, bereda berörd sameby tillfälle till samråd rörande skogsvårdsåtgärder och avverkning för byggande av skogsbilväg samt där visa den hänsyn som följer av skogsvårdslagen.

Idag sker samråd mellan rennäring och skogsbruk i varierande omfattning och med varierande resultat som följd. Det finns flera orsaker till att rennäringen ibland inte blir nöjda med samrådsresultaten. Enligt rennäringen har skogsbolagen dålig kunskap om sina marker vad avser renbete. Ofta vet skogsbolagen inte hur mycket lavrik mark de har och vilka områden som är viktiga för rennäringen. Bättre kunskap om rennäringsfrämjande skogsskötsel hos skogsmaskinförare skulle kunna begränsa ingrepp i många för samerna viktiga områden. Viktig information kommer från samråden som skett mellan skogsbolaget och samebyn där båda parter kommit överens om hur åtgärden skall utföras. Information från samrådsmötena har dock tidigare inte dokumenterats.

En annan anledning till att det man kommit fram till på samråden inte efterlevs är t.ex. att det plötsligt blir väderomslag och blött i markerna. Då tvingas skogsbolagen snabbt byta avverkningstrakter vilket ofta leder till att kompletterande samråd inte hinner genomföras.

Ibland händer det också att skogsbolag helt enkelt struntar i att utföra skogsåtgärderna på det sätt som parterna kommit överens om på samrådet. I dagsläget finns det inte någon form av sanktion när man bryter mot överenskommelsen från samrådet.

Till stor del beror samrådsproblemen på okunskap om varandras näringar. Rennäringen behöver i många fall öka sina kunskaper om hur dagens skogsbruk bedrivs och skogsnäringen behöver i sin tur få lära sig mer om rennärings speciella behov.

Som underlag vid samråden används idag någon typ av skogskarta (t ex ÖSI), markanvändningskarta, flygbild (ortofoto) och/eller satellitkarta (fortfarande ganska ovanligt). Förr användes ofta Jokkmokksmodellen³ som samrådsunderlag. Rennäringen har inte alltid kartor över sina betestrakter. Objekten diskuteras antingen ett och ett över en karta som bara innehåller det aktuella objektet i skala 1:5000 eller över en karta med liten skala där alla objekt är inritade eller slutligen kan dessa karttyper kombineras dvs. objekten finns dels på separata kartor och dels inritade på en översiktskarta. Enligt samerna är det vid användning av separata kartor med stor skala svårt att få ett begrepp om omgivningen och se skogsaktivitetens läge i ett landskapsperspektiv. Vid varje samråd förs det protokoll på vad man kommit fram till. Vanligtvis förs protokollet av

¹ Marker där renskötsel får bedrivas året runt, vanligtvis fjälltrakterna.

² Ett av kraven i FSC-standard är att värna om urbefolkningen och dessutom ha samråd.

³ Översiktskarta, sammanställd av Skogsvårdsstyrelsen, där skogsbolagens planerade avverkningar för ett år (ev. flera år) framåt är inlagda. Översiktskartan ger en bra överblick över planerade åtgärder inom ett område. Däremot kan den lätt bli plottrig och ha för liten skala. Jokkmokksmodellen innebar däremot att Skogsvårdsstyrelsens handläggningskostnader för framställandet av översiktskartan bekostades med örönmärkta pengar. Denna typ av karta används nästan inte alls idag av skogsbolagen och samebyarna vid samråden.

skogsägaren. Protokollet brukar annars föras av skogsvårdsstyrelsens representant i de fall skogsvårdsstyrelsen närvarar vid samrådsmötet.

När skogsägaren skickar en ansökan om tillstånd för avverkning till Skogsvårdsstyrelsen, skall berörd sameby, enligt lag, ha beretts tillfälle till samråd och därmed skall tillhörande samrådsprotokoll bifogas tillståndsansökan. Vid en vanlig avverkningsanmälan är det frivilligt att bifoga samrådsprotokoll men storskogsbruket gör det ofta ändå. Idag kan de skrivna samrådsprotokollen från samråden se väldigt olika ut då de kommer in till Skogsvårdsstyrelsen tillsammans med avverkningsanmälningarna/tillståndsansökningarna till avverkning. Protokollen innehåller ofta endast ett ja eller nej angående samebyns inställning till avverkningen. Det framkommer generellt ingen mer information från samrådet t.ex. om parterna varit oense om något eller om man kommit överens om att avverkningen skall ske på något speciellt sätt med hänsyn till rennäringen.

Det är idag ovanligt att Skogsvårdsstyrelsen, i de fall Skogsvårdsstyrelsen inte har närvarat vid samrådet, får reda på om parterna haft skiljaktiga meningar runt en avverkning och vad parterna i så fall slutligen kom överens om. Denna information är viktig för Skogsvårdsstyrelsen att få ta del av för att de skall kunna göra ett korrekt handläggande av avverkningsärendet och fatta rätta beslut. Idag lägger Skogsvårdsstyrelsen ner mycket tid på att ringa runt till skogsägare och samebyar för att klargöra den ibland svårtydda informationen från bristfälliga samrådsprotokoll. Tanken är att denna information (från samrådsprotokollen) framöver skall följa med avverkningsanmälan/tillståndsansökan om avverkning och gå ut till skogsmaskinförarna, antingen i pappersform eller digitalt (digitala samrådsprotokoll). Skogsvårdsstyrelsen ser gärna att samrådsprotokollen i framtiden blir digitala eftersom det innebär en säkrare och snabbare behandling av ärendena. Idag finns en elektronisk avverkningsanmälningsblankett utvecklad av Skogsstyrelsen med namnet eAnmälan (se fotnot sid 27).

Samernas renskötselrätt regleras i rennäringslagen (1971:437). I rennäringspolitiska kommitténs betänkande, SOU 2001:101, finns förslag på att samernas rennäring skall regleras av två stycken lagar; *lag om renskötselrätt* där samernas rätt att begagna mark och vatten till underhåll för sig och sina renar beskrivs respektive *lag om bedrivande av rennäring* som beskriver hur näringen skall bedrivas. (Hagsgård, 2002, muntl komm). Betänkandet innehåller även krav på förbättringar runt samrådsrutinerna och föreslår ändring i skogsvårdslagen för att stärka hänsynen till rennäringen. Dessutom föreslås uppföljningar av arbetet runt Renbruksplaner för att se om dessa dels går att använda vid samråden och dels utgöra underlag för skogsvårdsstyrelsens arbete (Hemberg, 2002, muntl komm).

ILO-konventionen nr 169 innehåller krav på särskilda positiva åtgärder (affirmative action) till stöd för ursprungsfolkens sociala, kulturella och ekonomiska rättigheter. Utöver bestämmelser med krav på att de mänskliga rättigheter som tillkommer alla medborgare också skall tillkomma ursprungsfolken innehåller ILO-konvention nr 169 särskilda bestämmelser som ger ursprungsfolken rättigheter som bara gäller dessa folk. Dessa rättigheter innefattar: kollektiva ägande- och besittningsrättigheter till mark, rätten att behålla sitt eget språk och sina institutioner, rätten att under givna omständigheter lösa interna konflikter i enlighet med sin sedvanerätt etc. Erkännandet av speciella rättigheter skall enligt ILO-guiden inte anses som diskriminerande mot medborgare som inte tillhör ursprungsfolken utan snarare som ett erkännande av ursprungsfolkens speciella särart, behov och strävanden (SOU 1999:25).

ILO-konventionen nr 169 driver på utvecklingen för ökad hänsyn för rennäringen i Sverige. Norge ratificerade ILO-konventionen 169 år 1990 och 1995-96 ändrades bevisbördan för sedvanerätt i norska lagen. Därmed är det alltså upp till markägaren att bevisa att samerna inte har sedvanerätt i ett visst område. I Sverige är det upp till samerna att bevisa sedvanerätt (Borchert, 2001).

Som en följd av utredningen "Samerna – ett ursprungsfolk i Sverige. Frågan om Sveriges anslutning till ILO:s konvention nr 169" (SOU 1999:25) tillsattes en gränsdragningskommission för att utreda var renskötselområdets gränser går. Kommissionens arbete skall vara färdigt 31 december 2004 (Hemberg, 2002, muntl komm).

1.2 Syfte

Detta examensarbete görs på uppdrag av Skogsstyrelsen och syftet är:

- att utarbeta förslag på ett förbättrat samrådsförfarande dvs. vad är viktigt att tänka på för att ett samråd och samrådsförfarande skall fungera så bra som möjligt och vad finns det för önskemål från skogsägarna respektive rennäringen när det gäller användning av analogt respektive digitalt protokoll. Vidare skall undersökas vad som är de största problemen idag med samråd och hur dessa skulle kunna åtgärdas.
- att ta fram flödesscheman som dels åskådliggör dagens rådande samrådsförfarande och dels åskådliggör ett tänkt framtida samrådsförfarande som till stor del kan ske på digital väg.
- att utarbeta en ny form av samrådsprotokoll som skall kunna användas inom hela renskötselområdet. Samrådsprotokollet skall kunna användas med både analog och digital teknik. Det skall finnas utrymme för en kartskiss över det aktuella objektet samt anteckningar för skiljaktiga meningar och slutlig överenskommelse.

1.3 Samråd mellan skogsbruk och rennäring

1.3.1 Skogsvårdslagen (1979:429)

Idag skall, enligt skogsvårdslagen (1979:429), tillfälle för samråd beredas samebyn om skogsägaren ämnar förnygringsavverka eller avverka för byggande av skogsbilväg inom samebyns gränser. Samrådet omfattar avverkningen med efterföljande skogsvårdsåtgärder, såsom markberedning, plantering o dyl. Denna samrådsplikt gäller samtliga fastighetsägare inom åretruntmarkerna med ett skogsmarksinnehav större än 500 hektar eller om avverkningstrakten man planerar att ta upp är större än 20 hektar eller större än 10 hektar i fjällnära skog. Samråd skall också ske om avverkningen berör för rennäringen särskilt viktig hänglavbärande skog, rastbete, arbetshage, flyttled eller om det planerade hygget ansluter till kalmare eller plantskog som sammanlagt med det planerade hygget överstiger 20 hektar, i fjällnära skog 10 hektar, inom skogsmarksinnehavet (20 § Skogsvårdslagen 1979:429). I koncessionsområdet⁴ genomförs normalt inte samråd eftersom skogsbolagen inte har någon samrådsskyldighet där. §31 i skogsvårdslagen, om hänsyn till rennäringen, gäller dock.

⁴ Nedanför lappmarksgränsen i Kalix och Torne älvdalar kan samer få tillstånd (koncession) av Länsstyrelsen för att driva renskötsel året om. Tillståndet innefattar rätt att sköta renar åt dem som äger eller brukar jordbruksfastigheter i området. Förutsättningen för denna typ av renskötsel är till gagn för ortsbefolkningen. De samebyar som finns här kallas koncessionssamebyar (Jordbruksverket, 2001).

Samråd tas upp i 20 § i skogsvårdslagen (1979:429): *"Innan avverkning sker inom ett område där renskötsel får bedrivas enligt rennäringslagen (1971:437) under hela året (renskötselns åretruntmarker) skall berörd sameby beredas tillfälle till samråd enligt föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer"*. Lag (1993:553).

Vid ansökan om tillstånd eller anmälan om avverkning inom renskötselns åretruntmarker skall, där samrådsplikt råder, skriftligt bevis på att berörd sameby beretts tillfälle till samråd bifogas (20 § Skogsvårdslagen 1979:429).

I 21 § behandlas ansökan om tillstånd för avverkning: *"I ansökan om tillstånd enligt 16 § till avverkning skall sökanden redovisa vad han avser att göra för att tillgodose rennäringens intressen.*

Inom renskötselns åretruntmarker får tillstånd inte meddelas om avverkningen

- 1. medför sådant väsentligt bortfall av renbete att möjligheterna att hålla tillåtet renantal påverkas, eller*
- 2. omöjliggör sedvanlig samling och flyttning av renhjord.*

När tillstånd ges skall Skogsvårdsstyrelsen besluta om vilka hänsyn som skall tas till rennäringens intressen, såsom i fråga om hyggets storlek och förläggning samt tillåten avverkningsform.

Sådana villkor får dock inte avse annat än vad som uppenbart påkallas med hänsyn till renskötselrätten". Lag (1993:553).

I 31 § står det att: *"Vid skötsel av skog skall i fråga om hyggens storlek och utläggning, beståndsanläggning, kvarlämnande av trädsamlingar och skogsbilvägars sträckning den anpassning ske som uppenbart påkallas med hänsyn till rennäringen. Vid planläggning och genomförande av åtgärderna skall eftersträvas att berörd sameby har årlig tillgång till sammanhängande betesområden och till vegetation som behövs inom områdena för samling, flyttning och rastning av renarna"*. Lag (1993:553).

1.3.2 FSC och PEFC

Den certifiering som de flesta större skogsbolag har valt, FSC-certifiering (Forest Steward Council), innebär förutom åtaganden om hänsyn till miljön också åtaganden om att visa hänsyn till ursprungsfolkens rätt till kontroll över skogsbruket på sina landarealer (renskötselområdet) (www.fsc-sverige.org). Det innebär att man åtagit sig att samråda med samebyarna om skogsvårdsåtgärder samt avverkning för byggande av skogsbilväg inom hela renskötselområdet och där visa den hänsyn som följer av skogsvårdslagen. Många skogsägare med mindre skogsfastigheter har valt miljöcertifiering enligt PEFC (Pan European Forest Certification). Denna certifiering innefattar inte åtagande om hänsyn till ursprungsfolks rätt till kontroll över skogsbruket på sina landarealer (renskötselområdet) (www.pefc.se). Däremot har de skogsägare som är medlemmar i LRF Skogsägarna antagit en policy för utökad samverkan mellan det s.k. familjeskogsbruket och renskötseln (SOU 2001:101).

Idag har rennäringen i stort sett endast samråd med storskogsbruket. Samråd med privata skogsägare utanför åretruntmarkerna är ovanligt (Hemberg 2001). I rennäringspolitiska kommitténs betänkande finns det förslag på att införa samrådsplikt inom hela renskötselområdet (SOU 2001:101).

1.3.3 Rennäringslagen (1971:437)

Renskötselrätten är enligt rennäringslagen (1971:437) förbehållen samerna och för att få utöva rätten krävs medlemskap i en sameby (1§ Rennäringslagen 1971:437). Renskötselrätten vilar, enligt dom och gällande lagstiftning, §1 i rennäringslagen, på urminnes hävd (Stenman, L. 2001). Samerna har, så länge de brukar marken, en över tiden bestående bruksrätt till mark, och den gäller oberoende av lagstiftning (SOU 1999:25 s.150). Denna uppfattning återfinns redan i 1886 års renbeteslag men den synen skapar problem för samerna. Hävd måste kunna bevisas, och bevisbördan ligger på den som åberopar hävd. Om hävd inte kan bevisas i domstol, får den som åberopat hävd också betala båda parter rättegångskostnader (Stenman, 2001). När det gäller gränsen för vinterbetesmarken säger rennäringslagen att renvinterbete är tillåtet där det har bedrivits "av ålder", det vill säga under lång tid. Renbete lämnar inga långsiktiga spår och entydiga skriftliga dokument saknas ofta. Samerna måste bevisa att de brukat marken "av ålder" för att lagen om renskötselrätten skall gälla (Hahn, 2001). I Norge är bevisbördan omvänd; markägaren måste bevisa att urminnes hävd inte förekommer (Hahn, 1998).

Initiativet till 1971 års rennäringslag togs av samerna själva genom SSR (Svenska Samernas Riksförbund). Genom denna lag fick samebyarna möjlighet att själva bestämma hur renskötseln skall bedrivas. Samebyn fungerar som en ekonomisk förening med de får inte bedriva annan ekonomisk verksamhet än renskötsel. De har heller ingen rätt att bestämma över jakten och fisket på samebyarnas marker (Guttorm Kvenangen 1996). Dessutom ersattes benämningen lappby med sameby.

I 1971 års rennäringslag (1971:437) 30 § står det att: *"Den som inom åretruntmarkerna äger eller brukar mark där renskötsel bedrivs får inte vid användning av marken vidta åtgärder som medför avsevärd olägenhet för renskötseln i annan mån än som följer av förordnande enligt 26§."* 26§ anger *"att regeringen kan förordna om upphävande av renskötselrätten för visst markområde, när området behövs för annat ändamål som avses i expropriationslagen"* (2 kap, 1972:719).

I samband med 1971 års rennäringslag ersattes lappväsendet med lappfogdarna och deras underlydande av lantbruksnämnderna (idag länsstyrelserna) i de tre nordligaste länen. De centrala myndigheterna för rennäring blev lantbruksstyrelsen (idag jordbruksverket) och jordbruksdepartementet (Persson, 2002, muntl komm).

Idag är renskötsel tillåten på cirka 40 % av Sveriges landareal, året runt i fjällregionen och vintertid (oktober till april) i skogsregionen (Hahn, 2001). Samerna äger inte renbetesmarken, det gör staten, skogsbolag, lantbrukare och andra. Däremot har samebysamerna långtgående nyttjanderätt: de får bedriva renskötsel, samt jakt och fiske i samband med renskötseln, samt uppföra renvaktarstugor. På statens mark får de dessutom avverka skog för husbyggnationer och för eget behov ta bränsle och slöjdvirke (Hahn, 1998).

Äganderätt innebär lagligt grundande rätt att äga något och därigenom fritt förfoga över det (Norstedts PLUS-ordbok). Renskötselrätten skyddas idag på samma sätt som en äganderätt. Rätten till renbete är därmed lika stark som rätten till skogsbruk, på samma mark (Hahn, 2001). Äganderätten kan gälla rätt till bete (ej renbete), jakt, fiske, skogsbruk, jordbruk mm. Renskötselrätten består av tre delar: renbete, jakt och fiske. Rätten till renbete gäller på åretruntmarkerna (d v s ovanför lappmarksgränsen) samt på vinterbetestrakterna mellan oktober och april. Rätten till jakt och fiske gäller på åretruntmarkerna samt på områden den tid på året då renskötsel bedrivs där. Skogsvårdslagen beskriver hur skogsnäringen skall bedrivas och innehåller även direktiv om vilken

hänsyn gentemot rennärningen som skall tas. Som lagen är konstruerad idag kan inte rennärningen hindra skogsbruket att utöva sin näring p.g.a. äganderätten och skogsbruket kan i sin tur inte hindra rennärningen att utöva sin näring p.g.a. renskötselrätten. Enligt lagen får endast samer bedriva rennärning. De har näringsrätt. Deras rätt till marken går genom renskötselrätten men denna rätt kan ändras (öka eller minska) beroende på vad som anses som sedvana (Hagsgård, 2002, muntl komm).

1.3.4 Centrala samrådsgruppen skogsbruk – rennärning

År 1954 anordnade lappväsendets renforskning en sex dagars specialkurs i Jokkmokk, där för första gången företrädare för de båda näringarna sammanfördes till föreläsningar och diskussioner kring aktuella problem. Det dröjde sedan ända till 1970 innan lantbruksstyrelsen ordnade en liknande konferens i Arvidsjaur. En andra konferens hölls 1976 och en tredje 1982, båda i Arvidsjaur. Som en direkt följd av konferensen 1970 tillsattes en samrådsgrupp med representanter från Lantbruksstyrelsen, Skogsstyrelsen, Svenska Samernas Riksförbund (SSR) och domänverket (Gustavsson & Persson, 1989). År 1983 upplöstes den gamla samrådsgruppen skogsbruk – rennärning och istället bildades en ny mera utvidgad samrådsgrupp med Skogsstyrelsen som huvudman. (Hemberg, 2001). Gruppen, med uppgift att rådgiva och finna samförståndslösningar mellan skogsbruk och rennärning, kom att kallas Centrala samrådsgruppen skogsbruk - rennärning och verkar fortfarande (Skogsstyrelsen, 1982). Idag sitter i samrådsgruppen representanter från Skogsstyrelsen (ordförande), Jordbruksverket (sekreterare), Allmänningarna, LRF/Skogsägarna, Renägarförbundet, Sametinget, Skogsindustrierna, Skog & Träfacket, Sveaskog, Svenska Samernas Riksförbund och Statens Fastighetsverk (Hemberg, 2001).

Centrala samrådsgruppen fungerar i stor utsträckning som ett forum för diskussion av intresse motsättningar mellan skogsbruk och rennärning. En annan viktig uppgift som samrådsgruppen har är utbildning av företrädare från båda näringarna (Skogsstyrelsen, 1982). Mötena, som hålls ungefär två gånger per år, är välbesökta från båda parter och ett viktigt inslag är exkursionerna där aktuella problem diskuteras i fält (Hemberg, 2001). Samrådsgruppens huvudsakliga arbetsuppgifter kan sammanfattas i följande punkter (Hemberg, 2001):

- Följa upp och utvärdera de lokala samråden, bland annat genom att samla in och sprida erfarenheter mellan länen.
- Bidra till ökad kunskap om respektive näring, bland annat genom att medverka i och initiera konferenser, kurser, exkursioner, läromedelsframställning samt forskning inom ämnesområdet.
- Följa tillämpningen av gällande författningar och motsvarande samt vid behov lämna förslag till ändrade bestämmelser, handläggningsrutiner etc.
- Behandla konflikter av principiell och generell karaktär.
- Lämna synpunkter på utredningar, forskningsansökningar etc. samt ärenden av principiell karaktär som underlag för myndigheternas yttranden eller ställningstaganden.
- Lämna synpunkter på omfattning, användning och fördelning av myndigheternas resurser inom ämnesområdet.
- Verka för att utvecklingen inom informationstekniken tillvaratas i samrådsarbetet.
- Informera externt om samrådets uppbyggnad och funktion.

Under början av 1980-talet utvecklade Centrala samrådsgruppen en modell för samråd som till en början användes på försök i Jokkmokks kommun men som senare förordades att användas i hela renskötselområdet (Skogsstyrelsen, 1982). I den s.k. Jokkmokksmodellen redovisades samtliga skogsföretags planerade skogsbruksåtgärder inom samebyns betesområde på en gemensam översiktskarta (Hemberg, 2001), vilken sammanställdes av Skogsvårdsstyrelsen (Skogsstyrelsen, 1982). Att använda sig av Jokkmokksmodellen är idag sällsynt i samband med samråd (Persson, 2001).

1.3.5 Samernas och renskötselns historik

En utförligare historikbeskrivning finns i bilaga 2.

Samerna har länge befolkat norra Skandinavien och levt där efter eget system och enligt sina regler. De renskötande samerna har följt renens vandringar från skogslandet ut till ishavskusten och upp till fjällen sommartid. Skogssamerna livnärde sig på jakt, av framförallt vildren och bäver, fångst och insjöfiske. Med när vildrenen minskade i antal och nästan försvann försvagades skogssamekulturen. Så småningom började även skogssamer bedriva renskötsel. I Sverige och Finland bedrivs både fjäll- och skogssrenskötsel. I Norge bedrivs ej skogssrenskötsel (Guttorm Kvenangen, 1996).

År 1358 stadfäste kungen birkarlarnas rätt att handla med samerna i lappmarken (Lundmark, 1998). Birkarlarna hade också rätt att ta upp skatt av samerna och de fungerade som något slags mellanhand mellan kronan och samerna (Lundmark, 1998). De kom att få stor makt över samerna och samernas land delades upp i olika handelsdistrikt s.k. lappmarker (Guttorm Kvenangen, 1996).

År 1523 erkände Gustav Vasa samernas sedvanerätt (Stenman, 2001) och 1553 bestämde han att birkarlarna i fortsättningen endast fick bedriva handel med samerna och inte längre ta upp skatt (Lundmark, 1998). Kronan skulle ta över skatteindrivningen från birkarlarna och samerna kom att betala direkt till staten via lappfogdar (Åhrén, 1975).

Under 1500-talet var samerna organiserade på ett sätt som är typiskt för nordliga fångstkulturer. Villkoret för att ett fångstsamhälle skall fungera är att de har stora områden och att befolkningen är gles. Även om man kan tämja renar finns det ingen anledning att skaffa sig stora hjordar när det finns gott om vilt och fisk att leva på (Lundmark, 1998). Samerna betalade sin skatt i pälsskinn men i början av 1600-talet ändrade kronan plötsligt sin skattepolitik. År 1607 utfärdar Karl IX en ny lappskatt som från och med nu skulle utgå i renar och betydligt mer torrfisk än tidigare. Pälspriserna ute i Europa hade sjunkit och det viktigaste just nu var att skaffa mat till armén (Lundmark, 1998).

I och med denna skatteförändring var den mest rationella lösningen för samerna att utvidga stammen på tamrenar. Samerna gick över till rennomadism för att klara sig ur krisen och när den processen drog igång fanns det ingen väg tillbaka. Rennomadism var ett mycket mer arbetskrävande sätt att försörja sig, men den gav större avkastning i ett läge där man inte längre kunde försörja sig på jakt och fiske (Lundmark, 1998).

Under 1800-talet kom ickesamer och ickesamiska näringar till de forna sameområdena. Den svenska staten försökte genom bland annat den s.k. odlingsgränsen och vissa regler angående avvitrtingen garantera samerna vissa områden (Sjölin, 1981).

Med 1928 års renbeteslag infördes regler om att renskötselrätten skulle vara förbehållen samer, som i rakt nedstigande led bedrivit renskötsel. Övriga betraktades inte som samer och de förlorade därmed sina tidigare nyttjanderätter. De ekologiska förutsättningarna för renskötseln försämrades av att gränserna mellan Finland och Nordnorge liksom mellan Finland och Sverige stängdes 1852 respektive 1883 för

flyttningar med renar. Möjligheterna till säsongsvisa flyttningar mellan Sverige och Norge begränsades också stegvis i renbeteskonventionerna 1883, 1919 och senast 1972. Förhandlingar inför en ny svensk-norsk renbeteskonvention från 2002 pågår för närvarande (Lahall, 1999).

Under 1900-talet har möjligheterna till bete, jakt och fiske inskränkts ytterligare genom vattenregleringar, storskaligt skogsbruk, rörligt friluftsliv och en ökad samhällsutbyggnad i renskötselområdet (Lahall, 1999).

Det traditionella sättet att leva förändrades från 1950-talet och framåt. Samerna gick då över till fast bosättning och renskötseln ändrades. Efter 2:a världskriget började samerna istället för att bo i tältkåta året om hyra in sig hos bofasta om vintern. I slutet av 1950-talet började samerna dessutom med hjälp av bostadsstöd bygga egna vinterbostäder (Guttorm Kvenangen, 1996).

I slutet av 1970-talet skedde en förändring av statens samepolitik i Sverige. Då fastslogs att samerna är en ursprunglig befolkning i sitt eget land. Samefrågorna kom nu naturligt att uppmärksammas i samhällsplaneringen (Guttorm Kvenangen, 1996).

2. MATERIAL OCH METOD

2.1 Enkätundersökning

2.1.1 Förarbete

För att få reda på vad rennäringen och skogsnäringen idag anser om de samråd som genomförs skickades en enkät ut till berörda parter. För att ta fram enkätfrågorna gjordes litteraturstudie och samrådsbesök för att sätta sig in i ämnet och få en uppfattning om var de största problemen låg angående samråd och samrådsprotokoll. Dessutom studerades tidigare gjorda enkäter runt samråd.

Hur samråden mellan rennäring och skogsbruk fungerar och utvecklas har undersökts vid tre tillfällen, år 1985, 1990 och 1998 (Skogsstyrelsen 1987, 1992 och 2001). De förslag som framkom i den senaste enkäten för att förbättra samråden kan delas in i kortsiktiga och långsiktiga.

Kortsiktiga åtgärdsförslag:

- Bättre och tydligare samrådsprotokoll.
- Flera fältbesök.
- Utnyttja dagens kartmaterial bättre.
- Större förståelse för varandras näringar (exkursioner).
- Gemensamt ansvar för väl förberedda samråd.

Långsiktiga åtgärdsförslag:

- Långsiktigare planer för både skogsbruk och rennäring.
- Skogsbrukets och rennäringsens inventeringsdata tillgängliga i databaser för båda näringarna.
- Utbildning i varandras näringar.

2.1.2 Enkätutformning

Med ovanstående tidigare enkätresultat i beaktande formulerades ett antal frågor (se nedan) till enkätundersökningen. Enkäten gick till alla samebyar i Sverige, inklusive koncessionssamebyarna, samt till de skogsbolag, allmänningar och Skogsvårdsstyrelser som verkar inom renskötselområdet. Totalt skickades 79 stycken enkäter ut.

Enkäten bestod av 15 frågor och alla utfrågade fick samma enkät. Frågorna var följande:

1. Var ligger de största problemen idag när det gäller samråd mellan rennäring och skogsnäring?
2. Vad fungerar bra vid era samråd?
3. Vad fungerar dåligt vid era samråd?
4. Finns det brister/fördelar med dagens samrådsprotokoll och i kartmaterialet?
5. Vilken typ av samrådsprotokoll brukar Ni använda vid samråden? Skicka gärna med ett exemplar.
6. Kan samrådsförfarandet förbättras och i så fall hur?
7. Skulle bättre kartmaterial från skogsnäringens sida underlätta?
8. Vilka önskemål finns det vid utformningen av en ny form av samrådsprotokoll?
9. Vilken information (om varje avverkningstrakt t ex) skall finnas med i protokollet?
10. Kan rennäringsens samrådsunderlag vid samråden förbättras och i så fall hur?

11. Skulle det underlätta om rennäringen hade sina mest värdefulla betesområden som kartor och satellitbilder inlagda på dator och därmed kunde framställa eget kartmaterial inför samråden?
12. Vem för protokollen idag när Ni har samråd?
13. Vem anser Ni skall föra protokollen vid samråden. Motivera Ditt svar.
14. Övriga synpunkter och kommentarer mottages gärna.

2.2 Flödesschema över samrådsförfarandet

För att kunna göra ett informationsflödesschema över samrådsförfarandet användes främst information som jag fick vid samrådsmötena samt fakta från Skogsvårdsstyrelsen. Leif Hemberg, Skogsvårdsstyrelsen i Vilhelmina, har varit den stora informationskällan då flödesschemana över samrådsförfarandet skulle tas fram.

2.3 Samrådsprotokoll

För att kunna utforma en ny form av samrådsprotokoll var jag tvungen att skapa mig en uppfattning om dagsläget och vilka problem och önskemål som fanns. Med hjälp av den enkätundersökning som genomfördes insamlades värdefull information kring ämnet.

Genom att ha närvarat vid samrådsmöten mellan rennäringen och skogsbruket har problematiken runt samråden klargjorts. I samband med detta ökade medvetenheten om vilka brister som fanns och vilka önskemål parterna hade för att förbättra samråds-situationen.

Genom att även ha närvarat vid ett antal möten med Centrala samrådsgruppen skogsbruk/rennäring har jag också lärt mig mycket och fått många bra tips och åsikter från samer och skogsbolagspersonal angående förbättringar. Protokollet har ändrats ett flertal gånger efter att jag låtit representanterna ur Centrala samrådsgruppen skogsbruk – rennäring fått uttala sig om protokollförslaget.

Med hjälp av all denna information har en ny form av samrådsprotokoll utformats vilket skall kunna användas såväl analogt som digitalt. Till grund för protokollet ligger en ursprunglig skiss gjord av Leif Hemberg, Skogsvårdsstyrelsen i Vilhelmina.

3. RESULTAT

3.1 Enkätresultat

Totalt skickades 79 stycken enkäter ut varav 30 stycken besvarades.

Vid resultatsammanställningen av enkäten delades svaren in i kategorierna rennäring, skogsbolag, allmänningar, Statens Fastighetsverk (Statens FV) och Skogsvårdsstyrelsen (SVS).

Nedan följer en sammanställning av de åsikter och synpunkter som samlades in med enkäten. Svaren är ordagrant citerade och samlade under respektive svarsgrupp utan någon rangordning. På två av frågorna, fråga nummer 5 och 14, var svaren mycket bristfälliga och därför tas dessa frågor inte upp i resultatet eller diskussionen.

1. Var ligger de största problemen idag när det gäller samråd mellan rennäring och skogsnäring?

Rennäring

- Markberedning.
- Förståelse.
- Många samebyar upplever samrådet som enkelriktad info från skogsbrukets sida.
- Skogsbolagen motiverar med att de måste hugga en viss volym/år, förlorade arbetstillfällen vid avslag från samebyn.
- Ingen makt att stoppa en avverkning.
- Skogsvårdslagen är starkare än rennäringslagen.
- Samråd existerar inte. Skogsbolagen har inte samrådsskyldighet i koncessionsområdet.

Skogsbolag

- Tidigare stora avverkningar har låst förhandlingsläget.
- Vissa samebyar kommer inte till samråden.
- Vinterbetesområden.
- Gödsling.
- Oklara gränser mellan samebyar.

Statens FV

- Att finna en acceptabel balans för markbehandling på ristyp med lavförekomst.

Allmänningar

- Viktigt att naturresurserna i Norrlands glesbygd utnyttjas på ett effektivt sätt.
- Att bedriva extensiv, naturbetesbaserad renskötsel är ingen lysande samhällsekonomisk affär.
- Viktigt att rennäringen får fortleva som kulturbärare.

SVS

- Samråden tar ganska mycket tid i anspråk.
- Särskilt i norra Jämtland har skogsbruket svårt att få samerna att komma till

samråden.

- Usla protokoll från vissa håll.
 - Vet ej, vi deltar ej i samråden.
-

2. Vad fungerar bra vid samråden?

Rennäring

- Förståelsen och dialogen, samråden utvecklas positivt.
- Numera får vi kartmaterialet i god tid och är väl förberedda på så vis.
- Det är när man samråder med personer som har kännedom om renskötsel.
- Bra kartor.
- Kaffedrickningen.

Skogsbolag

- Kontakt, samarbete, avverkningsfrågor.
- Bra stämning och bra diskussioner.
- Vissa samebyar är lätta att komma överens med.

Statens FV

- Att vi i de flesta fall finner en acceptabel kompromiss.

Allmänningar

- Personliga relationer mellan parterna underlättar att komma överens.

SVS

- Dialogen fungerar bra.
 - Viss skärpning har skett från bolagens sida efter FSC.
 - SVS är mycket sällan med numera inom Jämtlands län.
-

3. Vad fungerar dåligt vid samråden?

Rennäring

- Förståelsen att samerna vill minska markberedning samt hänsynen till samernas markanvändning.
- Man uppfattas som sabotör – hindrar skogsbolagen i deras avverkningsplaner.
- Vissa samråd efterlevs inte, de skyller på att misstag skett.
- Våra möjligheter att påverka bevarande av skog.
- Kan ej påverka som samebyn vill.

Skogsbolag

- Svårt att få samråden klara.
- Långa avstånd mellan parterna.
- Var gränserna går mellan byarna.
- Gödsling kan vara ett diskussionsämne.
- Dålig förståelse för varandra i vissa fall.

- Vägsträckning får ofta ändras.
- Hitta lämpliga dagar för fältbesök.

Statens FV

- Att samebyarna inte kommer till samråden.

Allmänningar

- Svårt för samebyarna att hitta lämplig samrådstidpunkt.

SVS

- Skogsvårdsstyrelsen vet ej hur väl överenskommelsen stämmer överens med praktiken.
 - Dåliga protokoll utan preciseringar i norra Jämtland.
 - Skogsvårdsstyrelsens engagemang har varit lägre de senare åren delvis p.g.a. att vår medverkan ej har efterfrågats (Jämtland).
-

4. Finns det brister med dagens samrådsprotokoll?

Rennäring

- Nej.
- Det borde standardiseras så att alla protokoll är lika. Kartmaterialet är oftast svåröverskådligt.
- Översiktskarta behövs där alla skogsbolag redovisar alla åtgärder, även gallringar.
- Bättre kartmaterial så man ser åldersstrukturen på skogen och vilket år man avverkar en viss trakt.
- För kortfattat. Kunde vara i form av kryssrutor i vissa delar. För litet utrymme för beslutskommentarer.

Skogsbolag

- Protokoll och kartor borde vara GIS-anpassade.
- Dåligt med anteckningsutrymme. Olika modeller för protokoll.
- Kanske kan man med skogsvårdsstyrelsen i spetsen hitta en metod där man med dator kopplar samman protokoll och kartor.

Statens FV

- Det finns lite skrivutrymme för de skogliga åtgärderna när flera avd. behandlas på samma protokoll.

Allmänningar *Inget svar.*

SVS

- Ibland är inte avverkningstrakterna eller åtgärderna införda i förväg i protokollet. Det medför att det kan bli fel/besvärligt för den som skall föra protokoll. För lite rader för anteckningar.
 - Dåligt med preciseringar i text och kartor på vissa håll.
-

4 forts. Finns det fördelar med dagens samrådsprotokoll?

Rennäring

- Väldetaljerat var avverkningen är och vilken typ av avverkning det är.
- Bra kartmaterial ger en snabbare överblick över objekten.
- Enkelt. Det finns i alla fall någon form av formulär.

Skogsbolag

- Överskådligt och enkelt.
- Färskt kartmaterial.
- Vi kan framställa både översiktskartor och detaljkartor på varje enskilt område. Protokollet ger en bra översikt över fattade beslut.
- Samrådsprotokollet är funktionellt, det rymmer bra med avverkningstrakter. Bör räkna med karta 1:100 000 med markerade avverkningstrakter och markberedningar.

Statens FV

- Nu skrivs de enkelt så att det är lätt att se vad som överenskommits.

Allmänningar *Inget svar.*

SVS

- Vissa bolag bifogar traktvisa kartor.
-

6. Kan samrådsförfarandet förbättras och i så fall hur?

Rennäring

- Förbättra förståelsen mellan parterna, skogsbolagen borde få en redovisning av samernas markanvändningsplaner.
- Samråden bör utvecklas till regelrätta förhandlingar och ekonomiska resurser tillskapas byarna för att bra samråd skall vara möjliga.
- JA. Mer detaljerade kartor med åldersstruktur på olika områden.
- Vi har sett att samråder vi med en ansvarig från varje bolag så fungerar det bättre.
- Ja! Se till att vi får med en representant i Centrala samrådsgruppen under samma villkor som SSR.

Skogsbolag

- Bättre kartmaterial.
- Standardformulär för protokoll.
- Bättre information om viktiga områden för samebyn.
- Att mer långsiktigt kunna samråda om känsliga områden.
- Att få samebyarna att ställa upp.
- Från skogsbrukets sida saknar vi kunskaper/underlag om samebyarnas markanvändning och olika områdets betydelse ur t.ex. betessynpunkt.
- Tättare kommunikation. Områden som inte är intressanta bör man kunna undanta från samråd.

- Att Skogsvårdsstyrelsen har en databas där anmälningar och betesinventeringar ligger. Möjlighet att samråda på telefon där man då har möjligheten att hämta upp trakter hos Skogsvårdsstyrelsen elektroniskt.

Statens FV

- Verkligen säga vilka områden som är av stort renbetesvärde och inte säga att allt är lika viktigt, för att gardera sig.

Allmänningar

- Ökad långsiktighet underlättar.

SVS

- Tidigt utskick till samebyarna och skogsvårdsstyrelsen för bedömning bidrar till snabbare samrådsförfarande.
-

7. Skulle bättre kartmaterial från skogsnäringens sida underlätta?

Rennäring

- Ja.
- De har bra kartmaterial nu.
- Kartmaterialet måste uppdateras så att man kan se utförda och tänkta åtgärder.
- Vi har olika kartmaterial för olika bolag. Vissa bra.

Skogsbolag

- Ja!!
- Bör besvaras av rennäringen.
- Eventuellt temakartor på markvegetationstyper.

Statens FV

- Man skulle kunna lägga in ett skikt med renbeteskarta och flyttleder m.m.
- Med nya tekniken får man så bra kartor som man vill framställa.

Allmänningar

- Ja, det underlättar alltid.

SVS

- Ja.
 - Har blivit bättre. Bolagen försöker i högre grad få med trakter som ligger i planeringen för flera år framåt.
-

8. Vilka önskemål finns det vid utformningen av en ny form av samrådsprotokoll?

Rennäring

- Bättre tydlighet.
- Jag tror inte att det finns någon kolumn där det står hänsyn.

- Ett protokoll som är lätt att följa upp.

Skogsbolag

- Finns ej, därför att vårt nuvarande protokoll fungerar bra.
- Dokumentation och information i protokollet om områdets betydelse för rennäringen.
- Enkelt och lättförståeligt.
- Ta hjälp av datorer och e-post.
- GIS-anpassning.

Statens FV *Inget svar.*

Allmänningar

- Lättlästa, karta och text på samma papper (objektvis).

SVS

- Mer plats för anteckningar.
 - Det aktuella områdets centrumkoordinat borde anges.
 - Bör innehålla traktvisa kommentarer/synpunkter.
-

9. Vilken information skall finnas med i protokollet?

Rennäring

- Sveaskog har bra modell.
- Information om markerna runt avverkningen t.ex. ungskog, kalhyggen.

Skogsbolag

- Det bör finnas en standard på vad som skall finnas med i protokollet.

Statens FV *Inget svar.*

Allmänningar

- Namn på skogsföretag/sameby, namn på representanter, datum och plats, avverkningsform och efterföljande åtgärd med tidpunkt, detaljhänsyn inom avverkningstrakten, eventuell hänsyn/planer för angränsande skog, underskrifter.

SVS

- Överenskommen hänsyn. Eventuella oenigheter.
-

10. Kan rennäringens samrådsunderlag vid samråden förbättras och i så fall hur?

Rennäring

- Redovisning av respektive samebys markanvändning samt vinterbete.
- Möjligt att en renbruksplan skulle förbättra samråden.
- Ja, om de skulle ske en ändring i skogsvårdslagen om samråd med privata

markägare.

- Ja, Renbruksplan.

Skogsbolag

- Bättre kartor som visar bygränser, betestillgång och särskilt viktiga områden. Renantal i olika områden tidpunkt då områdena används.
- Genom att byarna kan redovisa sin markanvändning på kartor.
- Kartor över vilka samebyar som gör anspråk på vilka vinterbetesområden.

Statens FV

- Frågan har ställts vid samråden men man kan inte peka på vad som behöver förbättras. Skogsbruket borde ha tillgång till rennäringens kartmaterial över leder och värdefulla områden.

Allmänningar

- Ja, bättre beteskartor.

SVS

Inget svar.

11. Skulle det underlätta om rennäringen hade sina mest värdefulla betesområden som kartor och satellitbilder inlagda på dator och därmed kunde framställa eget kartmaterial inför samråden?

Rennäring

- Ja, under förutsättning att rennäringen utbildas i kartskapshantering.
- Ja, Renbruksplan.
- Mycket möjligt men den ekonomiska biten måste lösas. Det kan bli dyrt för samebyarna att framställa kartor.
- Vi har redan kartor som visar betestillgång i vinterbetesområden.

Skogsbolag

- Ja. Samerna är inte lika öppna med sin information om näringen som vi är (rävspel?).
- Mycket bra. Dessutom bör det finnas bättre kartor där gränserna mellan samebyarna är utmärkta samt områden som överlappas av flera byar.
- Ja!
- Med den bristfälliga kunskap om skogsbruk som samerna trots allt har skulle ovanstående bara vara till en nackdel (förbryllande).

Statens FV

- Jaaa!
- Absolut. Nu är allt ansett som renbete utan kvalitetsindelning.

Allmänningar

- Ja.

SVS

- Är på g.
 - Ja, för vår del på Skogsvårdsstyrelsen vore det mycket bra och vi kunde ha dessa kartor som ett skikt i vår kartdatabas.
-

12. Vem för protokollen idag när Ni har samråd?

Rennäring

- Gemensamt.
- Skogsbolagen, och vi skriver under båda parter om vad vi kommit sams om och får en kopia.
- Någon närvarande deltagare.
- Skogsbolagen.

Skogsbolag

- Efter överenskommelse.
- Skogsbolaget. Ibland skogsvårdsstyrelsen.
- Både samerna och skogsbruket.
- Skogsbolaget.

Statens FV

- I regel skogsvaktaren och protokollet justeras av medlemmar från samebyn.
- Markägaren, ingen annan vill göra jobbet.

Allmänningar

- Vi.

SVS

- Skogsvårdsstyrelsen brukar föra protokollen då vi närvarar.
 - Oftast någon bolagsrepresentant.
-

13. Vem anser Ni skall föra protokoll vid samråden? Motivera Ditt svar.

Rennäring

- Val sker vid samrådsmötet.
- Spelar ingen roll, bara man håller vad man lovar.
- Vid svåra konfrontationer kan skogsvårdsstyrelsen skriva.
- Skogsvårdsstyrelsen – minst partisk.
- Skogsvårdsstyrelsen. Neutral medlarpart.

Skogsbolag

- Markägaren.
- Ingen betydelse, eftersom vi utser justeringsmän/kvinnor för protokollet.
- Vi skriver direkt i datorn.
- Eventuellt skogsvårdsstyrelsen – utomstående ”medlare”.

Statens FV

- Ingen betydelse, protokollet justeras av motparten eller båda parter.

Allmänningar

- Spelar ingen roll. Protokollen justeras ju av båda parter.

SVS

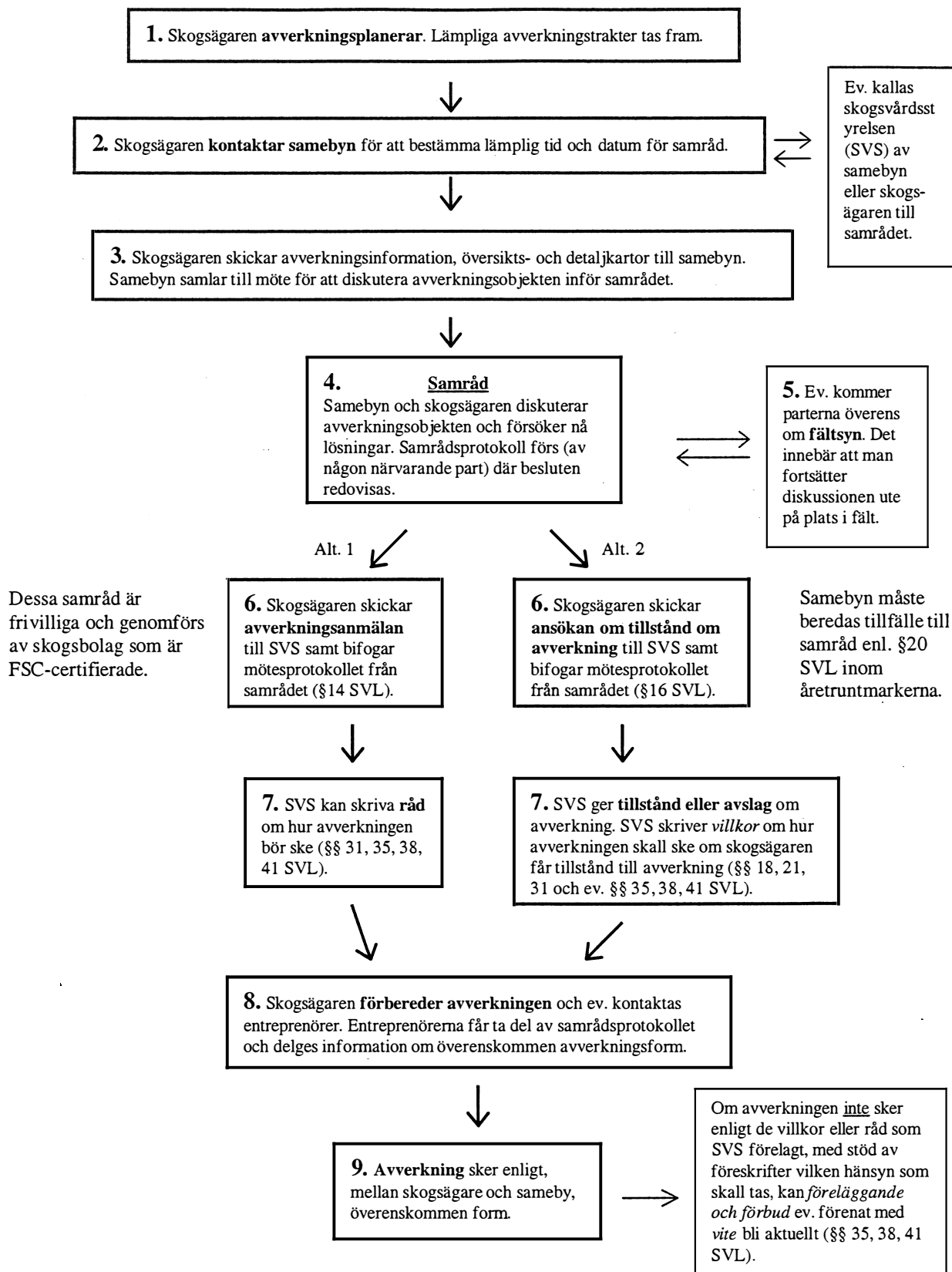
- Den som är samrådsansvarig bör föra protokollet. Detta gör att allt som bör finnas med i ett förtryckt protokoll finns med, annars får protokollföraren finna sig i att skriva ner det själv. Annars spelar det ingen roll vem som för protokoll.
 - Borde inte ha så stor betydelse.
-

3.2 Flödesschema över samrådsförfarandet

3.2.1 Inledning

Varje höst avverkningsplanerar skogsbolagen inför kommande år. Samråden hålls under första halvåret, främst i januari till mars, då tänkta skogsåtgärder för det kommande året, eller ibland tre åren, diskuteras. Samråden äger ofta rum på skogsbolagens distriktskontor och tar i regel en dag. Samrådsprocessen fungerar på lite olika sätt och olika bra beroende på var man befinner sig i Sverige.

I figur 3.1, flödesschema över ett normalt samrådsförfarande i dagsläget, återges hur processen går till idag alternativt bör gå till idag om alla krav och lagar följs och allt fungerar. I figur 3.2 beskrivs ett tänkt framtida samrådsförfarande där kommunikationen mellan parterna till största delen sker med hjälp av digital teknik såsom e-post. Samrådsförfarandet i figur 3.1 och figur 3.2 beskrivs steg för steg och på följande sidor förklaras respektive steg.

Figur 3.1. Normalt förfarande i dagsläget vid samråd mellan storskogsbruket och samebyarna samt Skogsvårdsstyrelsens handläggning (=analog väg).

3.2.2 Normalt samrådsförfarande i dagsläget

Se figur 3.1.

Inför samrådet

Steg 1.

Inför samrådet har varje avverkningsplanerare tagit fram avverkningstrakter ur den s.k. traktbank som skogsbolaget har. Traktbanken innehåller möjliga avverkningstrakter som kan avverkas inom ca 3 år. Avverkningsplaneraren har ofta hand om ett visst skogsområde, av skogsbolagets totala skogsmarksinnehav, där han sköter avverkningsplaneringen. När han bestämt vilka trakter som anses lämpliga att avverka inom de närmaste åren, skriver han ut kartor och traktdata för respektive trakt.

Steg 2 och 3.

Skogsägaren kontakter samebyn för att bestämma datum för samrådet. Kartor och viss traktdata skickas, helst senast två veckor innan samrådet, till samebyn och även till skogsvårdsstyrelsen (om de avser att närvara vid samrådet). I de fall samebyn bjuder in skogsvårdsstyrelsen till samrådet har skogsvårdsstyrelsen, innan samrådet, i regel inte sett vilka avverkningsobjekt som skall komma att diskuteras.

När samebyn har fått kartorna försöker samebyordföranden att samla samebymedlemmarna till möte för att diskutera igenom avverkningsobjekten och besluta om vad de skall säga på samrådet med skogsbolaget.

Samrådsmötet

Steg 4.

Vid ett samråd träffas representanter (ofta skogvaktare/avverkningsplanerare) från skogsbolaget och representanter från samebyn för att diskutera de objekt som eventuellt skall avverkas inom ett till tre år.

Om samebyn och skogsbolaget inte kommer överens om ett visst objekt, brukar man kunna diskutera sig fram till ett resultat som båda parter anses vara någorlunda nöjda med. Om skogsbolaget t ex vill göra en föryngringsavverkning på ett objekt och samebyn motsätter sig detta p.g.a. t ex marklav i området eller viktig passage för renarna kan man mötas på halva vägen genom att ställa en fröträdställning/skärm som skyddar laven och som underlättar passagen och födosöket för renarna. På hyggen vintertid råder ett annat snöförhållande än det gör under en skärm eller inne i skogen. Snön är mer kompakt och svårare för renen att sparka sig igenom för att nå bete. Ett annat exempel kan vara att skogsbolaget lämnar skogsridåer och trädsamlingar som underlättar renens vandringar över stora öppna områden där den annars vanligtvis inte trivs. På detta sätt kan parterna kompromissa och hitta lösningar.

När det gäller samebyns vinterbetestrakter så känner samebymedlemmarna till dessa olika bra. Detta beror på att man vintertid delar upp sina renar så att några familjer betar sina renar ihop på ett ställe och några andra familjer låter sina renar beta tillsammans på ett annat område. Därför kan det vara bra att flera samer från samma sameby åker tillsammans till samrådet så att skogsbolagets avverkningsplanerare, för varje objekt, får diskutera med den renägare som utnyttjar det aktuella området mest.

Fältsyn

Steg 5.

Under samrådet beslutas det ofta om att vissa avverkningsobjekt, där oenighet råder, skall besökas i fält, s.k. fältsyn. Samebyn och skogsbolaget bestämmer datum för fältsynen för att där, ute i fält, fortsätta diskussionen och försöka komma till beslut.

Ofta är det svårt att hitta datum, för dessa fältbesök, som passar båda parter. De brukar läggas på våren eller sommaren eftersom vädret är bäst då och det är lätt att ta sig fram i skog och mark. Men under våren/försommaren drar fjällsamerna upp till fjällen med renarna och sedan är det dags för semester för skogsbolagets personal. Detta innebär problem och svårt att hinna med alla de fältbesök som samerna och/eller skogsbolaget vill göra.

Avverkningsanmälan och ansökan om tillstånd till avverkning

Steg 6 och 7 alternativ 1.

Enligt lag måste en *avverkningsanmälan* vara Skogsvårdsstyrelsen tillhanda senast sex veckor innan avverkningen är tänkt att ske. Därefter har skogsägaren två år på sig att avverka trakten, om så inte sker tvingas han på nytt skicka in en avverkningsanmälan för trakten. Skogsvårdsstyrelsen har alltså sex veckor på sig att göra eventuella yttranden om hur avverkningen bör ske eller kanske till och med råda till att inte avverka i de fall området är av känslig och värdefull karaktär. Genom att skriva *råd* till skogsägaren kan Skogsvårdsstyrelsen påverka t.ex. avverkningsformen eller avverkningsarealen på en trakt men det är inte lag på att skogsägaren följer dessa råd (31§ SVL). I motsats till naturvårdshänsynen (30§ SVL) finns det i skogsvårdslagen ingen möjlighet för Skogsstyrelsen att meddela föreskrifter om hänsyn till rennäringen.

Avverkningsanmälan ger därför i dagsläget ingen information om vilken hänsyn till rennäringen som skogsägaren tänker ta i samband med avverkningen. Den innehåller heller ingen ruta som kryssas i vid de fall då skogsägaren haft samråd med rennäringen, vilket tydliggör att ett samrådsprotokoll borde finnas.

Ligger avverkningstrakten inom renskötselns åretruntmarker skall dock samråd ske med berörd sameby. Till anmälan skall då markägaren bifoga ett skriftligt bevis på att berörd sameby beretts tillfälle till samråd.

Steg 6 och 7 alternativ 2.

Om avverkningstrakten ligger inom svårföryngrad skog eller skyddsskog skall en *ansökan om tillstånd till avverkning* insändas till Skogsvårdsstyrelsen (16§ SVL). Enligt 21§ skogsvårdslagen skall den sökande då redovisa vad han avser att göra för att tillgodose rennäringens intressen. Det sker på en av Skogsstyrelsen fastställd blankett men kan även ske på annat sätt. Skogsvårdsstyrelsen kan antingen ge *tillstånd eller avslag* om avverkning och detta utslag måste, enligt lag, följas av skogsägaren. Då Skogsvårdsstyrelsen beviljar tillstånd till avverkning skrivs ett *villkor* där Skogsvårdsstyrelsen bestämmer hur avverkningen skall genomföras. Inom åretruntmarker kan tillstånd vägras om konsekvenserna blir för stora för rennäringen. Därefter har skogsägaren fem år på sig att avverka trakten.

Vid en avverkningsanmälan (utanför åretruntmarkerna) är det frivilligt att bifoga samrådsprotokoll men vid en ansökan om tillstånd till avverkning skall ett skriftligt bevis på att samebyn har beretts tillfälle till samråd bifogas i de fall skogsägaren enligt lag måste bereda berörd sameby tillfälle till samråd. Berörd sameby skall ha beretts tillfälle till samråd om avverkningstrakten ligger inom renskötselns åretruntmarker och skogsägaren äger mer än 500 hektar produktiv skogsmark och trakten är större än 20

hektar, i fjällnära skog 10 hektar eller om avverkningen berör viktigt område för rennäringen. (20§ SVL).

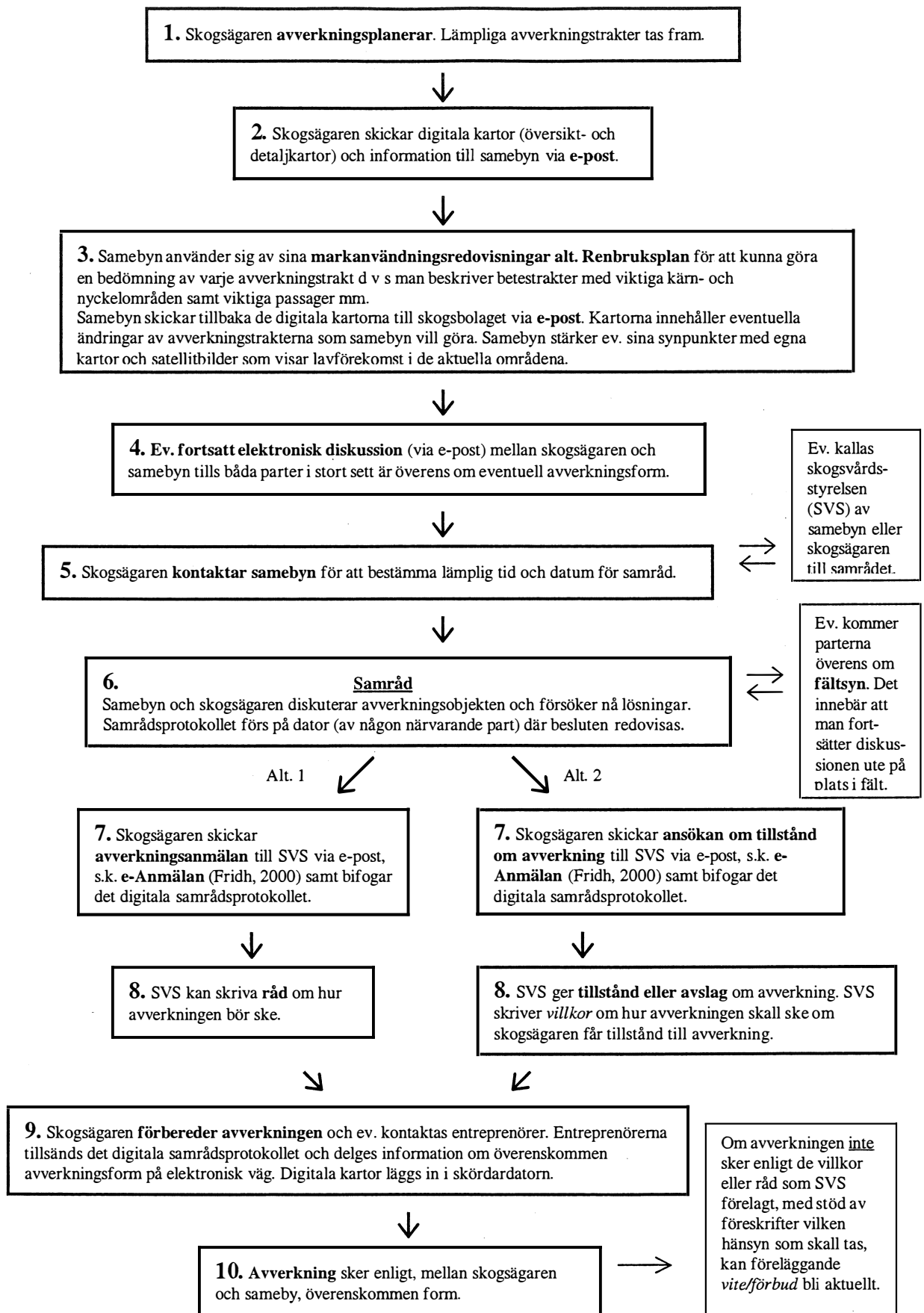
Avverkning

Steg 8.

Skogsbolaget planerar in avverkningen i sin verksamhet och eventuellt anlitas entreprenörer till att utföra avverkningen. I annat fall utförs avverkningen av skogsbolagets egna maskingrupper men oavsett vad som bestäms så skall avverkningsinstruktioner gå ut till maskinlaget. Om ett samråd ägt rum och en viss avverkningsform har överenskommits mellan rennäringen och skogsägaren så skall denna information nå ut till avverkningspersonalen.

Steg 9.

Avverkningen och markberedningen sker enligt de direktiv som framarbetats under samrådet av skogsägaren och rennäringen. Maskinlaget skall veta om de t.ex. skall markbereda lättare på vissa delar av avverkningstrakten eller om de skall ställa en trädskärm eller tänka på att spara vissa stråk med skog där renarna sedan skall kunna passera över hygget.

Figur 3.2. Tänkt framtida förfarande vid samråd mellan storskogsbruket och samebyarna samt Skogsvårdsstyrelsens handläggning (=digital väg).

3.2.3 Tänkt framtida samrådsförfarande

Se figur 3.2.

Inför samrådet

Steg 1.

Denna procedur är likadan som för analog väg.

Steg 2, 3, 4 och 5.

Skogsägaren skickar de digitala översikts- och detaljkartorna samt traktinformation till samebyn via e-post. Samebyn använder sig av sina markanvändningsplaner alternativt sin Renbruksplan (förklaring se bilaga 3) för att kunna göra en bedömning av varje avverkningstrakt. Om samebyn har utvecklat en Renbruksplan kan hyggesgränser ritas in digitalt i Renbruksplanen och samebyn får en bra överblick över hur avverkningen kommer att påverka t.ex. deras renbete.

Samebyn skickar tillbaka de digitala kartorna till skogsbolaget via e-post. Kartorna innehåller nu eventuella ändringar av avverkningstrakternas gränser som samebyn vill göra. Om samebyn har en renbruksplan kan en kartbild eller satellitbild, vilken påvisar lavrik mark, med den inritade avverkningstrakten skickas med. På så vis kan samebyn på ett bra sätt visa om trakten ligger på t.ex. viktigt lavbetesområde. Denna kommunikation och bollande med åtgärdsförslag mellan parterna kan fortsätta tills de i stort sätt är överens inför samrådet.

Skogsägaren kontaktar samebyn för att bestämma tid och datum för samrådet.

Steg 5, fältsyn, är detsamma som för analog väg.

Samrådsmötet

Steg 6.

Samma procedur som för analog väg förutom att samrådsprotokollet förs direkt på dator. Eventuellt har samebyn egen dator med sig för att kunna visa sina digitala kartor eller så har dessa kartor skickats till skogsägaren via e-post inför samrådet.

Avverkningsanmälan eller ansökan om tillstånd till avverkning

Steg 7 och 8 alternativ 1 och 2.

Samma förfarande som för analog väg förutom att avverkningsanmälan eller ansökan om tillstånd för avverkning skickas till Skogsvårdsstyrelsen på elektronisk väg s.k. eAnmälan⁵. Tanken med eAnmälan är att denna anmälningsblankett/tillståndsansökningsblankett skall innehålla en ruta som kryssas i då samråd har skett. I samband med att denna ruta kryssas i skall det digitala samrådsprotokollet bifogas. Därefter skickas avverkningsanmälan/tillståndsansökan om avverkning med det eventuellt bifogade samrådsprotokollet in till Skogsvårdsstyrelsen per e-post.

⁵ eAnmälan är ett utvecklingsprojekt som drivs av IT-enheten på Skogsstyrelsen. Skogsbruket har klart uttryckt önskemål att kunna anmäla föryngringsavverkning på elektronisk väg, s.k. eAnmälan. Även för Skogsvårdsorganisationen finns klara motiv för detta. Företagen får genom eAnmälan en enklare och snabbare hantering av avverkningsanmälningarna och ansökningarna om tillstånd till avverkning (Fridh, 2001).

Avverkning

Steg 9.

Samma förfarande som för analog väg. Den överenskomna avverkningsformen från samrådet skickas via e-post till maskinlaget. Digitala kartor bifogas och eventuellt även samebyns digitala satellitbilder.

Steg 10.

Samma förfarande som för analog väg.

3.3 Förslag till nytt samrådsprotokoll

3.3.1 Inledning

Med hjälp av inkomna synpunkter från enkätundersökningen, erfarenheter från samrådsmötena samt egna förslag till förbättringar när det gäller samrådsprotokollet har jag utformat en ny form av samrådsprotokoll. Protokollen kan användas såväl analogt som digitalt och är skapat i Windows-programmet Access, version 2000. Protokollen ligger i bilaga 1.

Den nya formen av samrådsprotokoll är uppdelat i två delar efter önskemål från skogsbolagen. Dels består det av ett förenklat protokoll där samtliga objekt som behandlats under samrådet fylls i och dels av ett mer detaljerat protokoll som fylls i för respektive objekt runt vilket meningsskiljaktighet mellan parterna uppstår. I det mer detaljerade protokollet återges objektet med karta och text på samma papper och det finns gott om anteckningsutrymme för skiljaktiga uppfattningar och överenskommelser. Alla objekt som behandlas under samrådet ritas in på en översiktskarta men för de objekt som har separata detaljerade samrådsprotokoll finns även en detaljkarta som en del av respektive protokoll.

Då en skogsägare skall lämna in sin/sina avverkningsanmälning/-ar alternativt tillståndsansökning/-ar för avverkning till Skogsvårdsstyrelsen bifogas även eventuella samrådsprotokoll. Dels lämnas det förenklade protokollet (översiktsprotokollet) in där man kan utläsa vilka objekt som har behandlats samt vilka objekt det ej har respektive har förekommit skiljaktig mening om. För de objekt där skiljaktig mening förekommit mellan parterna lämnas separata protokoll för just de objekten. Dessa båda typer av protokoll skall bifogas avverkningsanmälningen/-arna alternativt tillståndsansökningen/-arna för avverkning.

3.3.2 Beskrivning och praktisk användning

Beskrivning av det förenklade protokollet (översiktsprotokollet)

Då parterna är överens om en avverkning redan från början fyller man bara i trakten i det förenklade protokollet (översiktsprotokollet), se bilaga 1, och anger vilken skoglig åtgärd man tänker göra (t.ex. föryngringsavverkning, skogsbilväg mm) samt vilken hänsyn till rennäringsplaneringen som är planerad att ta (t.ex. avverkning vintertid, anpassad markberedning mm). Genom att denna information fylls i i det förenklade protokollet betyder det att det inte förekommit någon skiljaktig mening mellan parterna utan de har varit överens från första början rörande avverkningsform, markberedningsform och föryngringsmetod. Här presenteras det digitala förenklade protokollet men i bilagan finns endast den analoga versionen. Versionerna skiljer sig inte åt i utseende.

Samrådsprotokoll, översikt Samrådsprotokoll ID: _____

Antal bilagor: _____

Protokoll från samrådsmöte (datum) _____ Plats _____

skogsägare: _____ och sameby: _____

Närvarande: _____

Närvarande: _____

Ej närvarande: _____

Justeringsman: _____

Justeringsman: _____

Ordförande: _____ Representant från SVS: _____

Sekreterare: _____ Övriga: _____

Förklaringsnummer	Förklaringsbeskrivning	Samråd
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		
9.		
10.		
11.		
12.		
13.		
14.		
15.		
16.		
17.		
18.		
19.		
20.		

Figur 3.3. Förenklad protokoll (översiktsprotokoll), består av två sidor.

Det förenklade protokollet (översiktsprotokollet) består av samma inledningsdel som de andra protokollen d.v.s. allmänna uppgifter, förklaring se figur 3.8.

Samrådsprotokoll, översikt Samrådsprotokoll ID: _____

Antal bilagor: _____

Protokoll från samrådsmöte (datum) _____ Plats _____

skogsägare: _____ och sameby: _____

Närvarande: _____

Närvarande: _____

Ej närvarande: _____

Justeringsman: _____

Justeringsman: _____

Ordförande: _____ Representant från SVS: _____

Sekreterare: _____ Övriga: _____

Figur 3.4. Del 1 i det förenklade protokollet (översiktsprotokollet). Här fylls allmänna uppgifter i, förklaring se figur 3.8.

Därpå kommer del 2 som heter "Behandlade objekt". För varje behandlat avverkningsobjekt fyller man i ID-nummer, areal, planerad åtgärd, markberedningsmetod, föryngringsmetod samt hänsyn till rennärigen utifrån de ifyllningsalternativ som finns. I de fall oenighet runt ett avverkningsobjekt har uppstått mellan parterna skall det längst ut till höger kryssas i att det finns ett separat detaljerat protokoll för det objektet. 5.

Behandlade objekt					Separat protokoll finns:
Objekt ID	Areal	Åtgärd	Markberedning	Föryngringsmetod	
1.					☐
Hänsyn till rennärigen					
2.					☐
Hänsyn till rennärigen					
3.					☐
Hänsyn till rennärigen					

Figur 3.5. Del 2, "Behandlade objekt", i det förenklade protokollet. Sifferhänvisning förklaras i textruta nedan.

Nedan följer de ifyllningsalternativ som det finns att välja på i varje textruta.

1. Typ av åtgärd:

Föryngringsavverkning
Timmerställning
Skärm
Blädning
Skogsbilväg
Skogsbränsle
Kraftledning
Annat

2. Markberedning:

Harvning
Högläggning
Fläck
Ej markberedning
Annat

3. Föryngringsmetod:

Plantering – tall
Plantering – gran
Plantering – contorta
Sådd – tall
Sådd – gran
Sådd – contorta
Fröträd + plantering
Fröträd + nat. föry.
Naturlig föryngring
Skyddsdikning

4. Hänsyn till rennärigen

Avverk – vinter
Avverk – vår
Anp – markberedning
Anp hyggesstorlek
Anp – hyggesutformning
Spara kantzoner
Spara trädssamlingar
Inhemsk trädslag
Speciella objekt
Ingen gödsling

5. Här kryssar man i om det finns ett separat detaljerat protokoll för det aktuella objektet.

Figur 3.6. Del 3, "Underskrifter", i det förenklade protokollet.

Beskrivning av det analoga detaljerade samrådsprotokollet

Om parterna är oense om hur en avverkning skall ske eller om samebyn motsätter sig en avverkning används det mer detaljerade samrådsprotokollet för just den avverkningstrakten. Anledningen till det är att i dessa fall är det viktigt att Skogsvårdsstyrelsen får in så mycket information som möjligt om just de objekt där meningsskiljaktighet råder. Då räcker inte det förenklade protokollet som informationsunderlag för att Skogsvårdsstyrelsen skall kunna fatta ett korrekt beslut om avverkningen.

Figur 3.7. *Analogt detaljerat protokoll, består av två sidor. Det digitala detaljerade protokollet är likadant utformat.*

Till det analoga protokollet följer ett dokument med de ifyllningsalternativ som det finns att välja på vid respektive textruta. I det digitala protokollet ligger ifyllningsalternativen

som "pull-down-menyer" under respektive textruta. Nedan beskrivs det analoga protokollet med dess ifyllningsalternativ.

Samrådsprotokoll, detaljerat

Antal bilagor: Samrådsprotokoll ID: **1.**

Objekt ID: **2.**

Protokoll från samrådsmöte (datum): **3.** Plats:

skogsägare: ____ Närvarande: ____ ____ ____ ____ ____ Ej närvarande: ____ Justeringsman: ____ ____	och	sameby: ____ Närvarande: ____ ____ ____ ____ ____ Ej närvarande: ____ Justeringsman: ____ ____

Ordförande: **8.** Representant från SVS: **9.**

Sekreterare: Övriga: **10.**

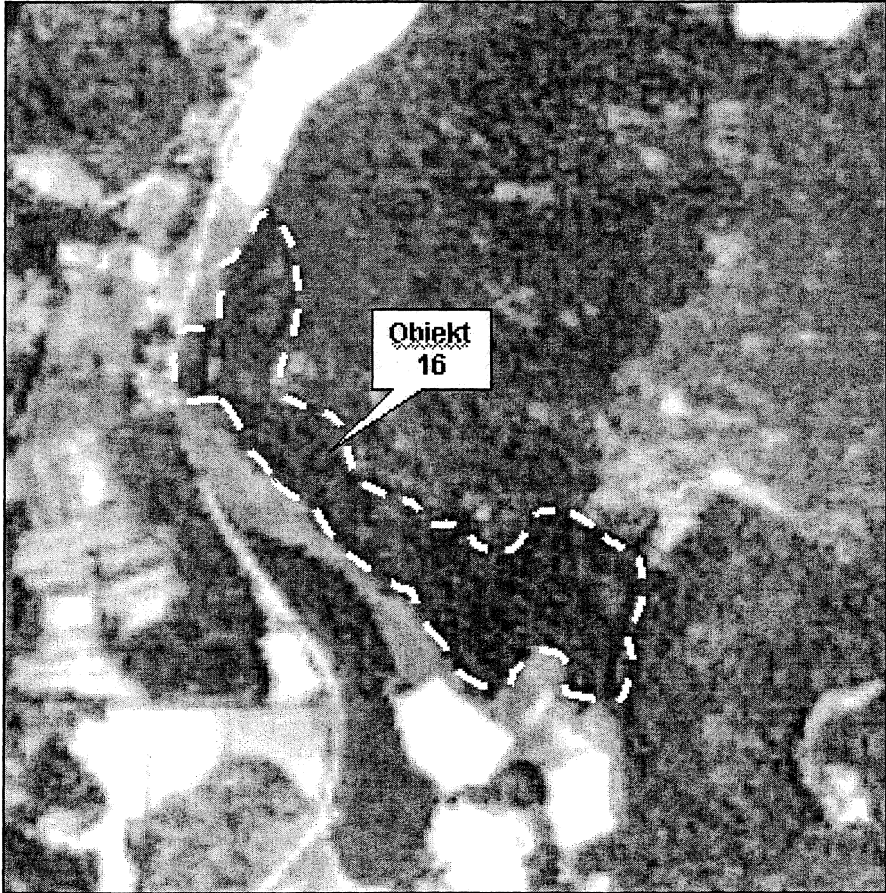
Figur 3.8. Första delen av det detaljerade analoga samrådsprotokollet består av ifyllning av allmänna uppgifter. Sifferhänvisning förklaras i textruta nedan

I den första delen av protokollet fylls allmänna uppgifter i. Denna del är likadant utformad för såväl det analoga samt det digitala detaljerade protokollet som det förenklade protokollet (översiktsprotokollet). Nedan följer en förklaring av siffrorna i figur 3.8:

1. Samrådsprotokollets ID-nummer.
2. Nummer på det objekt man behandlar i protokollet.
3. Datum och plats för samrådet.
4. Namn på skogsägare respektive sameby.
5. Närvarande från skogsägare respektive sameby.
6. Kallade men ej närvarande personer.
7. Justeringsmän från skogsägare respektive sameby.
8. Namn på samrådsmötets ordförande respektive sekreterare.
9. Namn på representant från skogsvårdsstyrelsen (SVS).
10. Övriga som närvarar vid samrådsmötet.

Objektsbeskrivning

Objektbeskrivning: Kartskiss:	Areal: 8.0	x-koordinat: 7852146 y-koordinat: 8541254

3.

Figur 3.9. Den andra delen i protokollet är objektsbeskrivningen. Här läggs kartskissen över objektet in. Sifferhänvisning förklaras i textruta nedan.

Den andra delen av protokollet kallas objektsbeskrivningen. Den är likadan för det analoga som det digitala detaljerade protokollet. Här fyller man i:

1. Arealen på avverkningstrakten i hektar, t.ex. 8 ha.
2. x- och y-koordinaten för avverkningstrakten.
3. Utrymme för kartskissen. Bilden visar ett exempel på hur det kan se ut när en kartskiss lagts in i protokollet.

Objektbeskr. forts. Rennäringens markanvändning:		Område av riksintresse för rennäringen:	Typ av objekt:
1.			
2.			
3.			

Marklav finns: ☐

Hänglav finns: ☐

Figur 3.10. Fortsättning på objektsbeskrivningen. Sifferhänvisning förklaras i textruta nedan.

I pappersversionen av det analoga och digitala detaljerade protokollet fortsätter objektsbeskrivningen på sida två. Här finns det tre delar som man ska fylla i med förutbestämda alternativ som beskrivs här nedan.

I del 1 fylls rennäringens markanvändning i beträffande det aktuella avverkningsobjektet. Rennäringens markanvändning består i sin del av tre delar där man under punkt 1 väljer vilket årstidland det rör sig om. Här finns det två textrutor p.g.a. att ett område kan användas mer än en gång per år av rennäringen. Därefter fyller man i punkt 2 (Typ/Orsak) d.v.s. vad rennäringen använder området till. Slutligen anger man under punkt 3 vilket typ av betesland det rör sig om. De ifyllningsalternativ som finns att välja på är relaterade till att samebyn har gjort en renbetesindelning.

I del 2 anger man om något inom avverkningstrakten är av riksintresse.

I del 3 fyller man i vilken typ av objekt det är. Dessa ifyllningsalternativ är baserade på databasen Ren_2000 som används av Länsstyrelsen. För de samebyar som inte har utvecklat en Renbruksplan finns det två kryssrutor som används i de fall området innehåller mark- eller hänglav.

Nedan följer ifyllningsalternativen till figur 3.10:

1. Rennäringens markanvändning:

1. Årstidsland (två rader)

Vårvinterland
Vårland
Försommarland
Sommarland
Sensommarland
Höstland
Förvinterland
Vinterland

2. Typ/orsak

Kalvningsland
Föda
Trivsel
Samling

3. Beteslandsindelning

Betestrakt
Kämområde
Nyckelområde
Lågutnyttjade områden
Åtgärdsområde
Ej indelat

2. Område av riksintresse för rennäringen:

Flyttled
Rastbete
Kämområde
Svår passage

3. Typ av objekt:

Samebygräns	Samling	Renslakteri
Odlingsgräns	Rastbete + samling	Kåta
Lappmarksgräns	Svår passage	Renvaktarstuga
Bevakningslinje	Renstängsel	Huvudvist
Konventionsområde	Arbetshage	Bro
Renflyttningsled	Indrivningsomr arbetshage	

Planerade åtgärder: 1.					2.		3.		Samebyns samtycke?	
Typ av åtgärd:	Markberedning:	Areal:	Föryngringsmetod:	Areal:	JA	NEJ				
1.					☐	☐				
2.					☐	☐				
3.					☐	☐				
4.					☐	☐				
5.					☐	☐				

Figur 3.11. Tredje delen är "planerade åtgärder" för objektet. Sifferhänvisning förklaras i textruta nedan.

I tredje delen av protokollet skall planerade åtgärder för avverkningstrakten fyllas i. Man fyller i enligt den nummerordning som finns i figuren. Nedan följer de ifyllningsalternativ som finns.

1. Typ av åtgärd:

Föryngringsavverkning
Timmerställning
Skärm
Blädning
Skogsbilväg
Skogsbränsle
Kraftledning
Annat

2. Markberedning:

Harvning
Högläggning
Fläck
Ej markberedning
Annat

3. Föryngringsmetod:

Plantering – tall
Plantering – gran
Plantering – contorta
Sådd – tall
Sådd – gran
Sådd – contorta
Fröträd + plantering
Fröträd + nat. föry.
Naturlig föryngring
Skyddsdikning

4. Slutligen kryssas man i samebyns samtycke till de planerade åtgärderna.

I "övrigt-delen" skall skiljaktiga uppfattningar och överenskommelser tas upp dvs. har parterna haft skiljaktig mening om de planerade åtgärderna och i så fall vilka och vad kom parterna överens om? Om parterna kommit överens om att göra fältbesök på det aktuella objektet skall rutan för fältsyn kryssa i.

Underskrifter:	
Ordförande	Justeringsman
Sekreterare	Justeringsman

Figur 3.14. *Underskrifter.*

Varje sida av protokollet avslutas med underskrifter av ordförande, sekreterare samt de två justeringsmännen. I de digitala versionerna av protokollen blir underskrifterna digitala d.v.s. underskrifterna skrivs in direkt på datorn.

4. DISKUSSION

4.1 Enkätundersökning

4.1.1 Inledning

Enkätundersökningen gav en svarsprocent på 38 % vilket är alldeles för lågt om man ämnat använda resultaten i en statistisk undersökning. I detta fall var syftet med enkäten endast att samla in åsikter och synpunkter samt positiv och negativ kritik angående dagens samrådsförfarande. De flesta enkäterna till skogsbolagen skickades ut till region- alternativt distriktskontor beroende på skogsbolagens struktur och kom därför att till största delen besvaras centralt. Svarsfrekvensen från samebyarna var ganska låg och förmodligen är det de samebyar som är engagerade i dessa frågor som besvarade enkäten.

Enkätresultatet var till stor hjälp vid utformandet av en ny form av samrådsprotokoll och samrådsförfarande. För att kunna förbättra något måste man först veta var problemen ligger och vilka önskemål som finns. En större svarsprocent hade givetvis varit önskvärt för att få in fler åsikter och ett säkrare resultat. De svar som inkom var till stor nytta men tillsammans speglar de nog inte verkligheten på alla håll. Särskilt hade fler svar från Norrbotten och Jämtland varit önskvärt.

Nedan kommenteras de svar som inkom från enkätfrågorna.

4.1.2 Tolkning av enkätresultaten

Fråga 1, 2 och 3. *Var ligger de största problemen idag när det gäller samråd mellan rennäring och skogsbruk? Vad fungerar bra resp. dåligt vid era samråd?*

Rennäringen anser att mycket av problemen idag bottnar i, för dem, icke tillfrädsställande markberedningar. Skogsbolagen är tvingade att avverka en viss volym (m3sk) per år, för att tillgodose skogsindustrins behov av råvara, vilket rennäringen anser sig få höra som ett vanligt argument från skogsbolagens sida för att få avverka. Rennäringen klagar på att de inte har någon egentlig makt att kunna stoppa en avverkning.

Skogsbolagen är missnöjda med att vissa samebyar inte kommer till kallade samråd. Som lagen ser ut idag innebär en samebys frånvaro från ett samråd att samebyn godkänner de avverkningsobjekt som skulle ha behandlats vid samrådet. Dock finns det samebyar som klagar på de beslut som togs vid samrådet trots att de själva inte var där och sade sin åsikt. Enligt min mening, utifrån vad jag har erfaren från de samråd jag har närvarat vid, har en sameby goda möjligheter att påverka avverkningsformer, vägsträckningar och skyddande av områden från avverkning, genom att medverka vid samråd. Beträffande gödsling kan samebyn däremot ha mindre möjligheter att kunna påverka.

En anledning till att samebyar väljer att utebli från samråd kan vara att de känner att de inte kan påverka resultatet särskilt mycket. Samrådet upplevs mer som ett informationsmöte om kommande skogsåtgärder från skogsbolagens sida istället för ett diskussionsmöte där lösningar diskuteras fram mellan parterna. Vissa samebyar kan känna att de blivit svikna allt för många gånger för att känna någon mening med att komma till samråden och att våga lita på att de lösningar parterna kommer fram till

efterlevs. Vid flera tillfällen har jag hört talas om att parterna kommit överens om avverkningar eller avverkningsformer vid samråden men att skogsbolagen av någon anledning inte följt överenskommelsen utan avverkat ändå eller avverkat på annat sätt än överenskommelsen. Anledningar till detta påstår skogsbolagen vara misstag eller att skogsindustriernas önskemål och krav på råvaran plötsligt ändrats och att nya lämpliga avverkningstrakter snabbt plockats fram och avverkats. En annan anledning kan vara vårförfall⁶ av skogsbilvägar eller kraftiga regn vilket kan bidra till att planerade och samradda avverkningstrakter inte går att nås utan att köra sönder marken. I dessa fall sker snabba omplaneringar av avverkningsobjekten och vanligtvis finns det inte tid för samråd innan. Jag har dock hört skogsbolag som åtminstone ringer upp berörd sameby för att delge de ändrade planerna. Detta verkar fungera bättre än att inte meddela något alls innan nya trakter börjar avverkas. Det skapas förtroende och gott samrådsklimat om man kan vara öppen och ärlig med varandra.

Oklara gränser mellan samebyar var en annan sak som skogsbolagen ville ha bättre information om och att det är svårt att hitta lämpliga fältbesöksdagar som passar båda parter.

Skogsvårdsstyrelsen (SVS) klagade på dåligt skrivna protokoll från vissa håll samt meddelade att de själva inte ens brukar närvara vid samråden på en del håll. SVS anmärkte även på att en viss skärpning har skett beträffande genomförande av samråd sedan bolagen FSC-certifierades. Enligt FSC är det idag krav på att skogsbolagen skall ha samråd.

Många enkätsvar tydde på att förståelsen och dialogen trots allt är bra vid samråden. Personliga relationer mellan parterna underlättar att komma överens liksom kunskap om den andre partens näring.

I koncessionsområdet existerar inte samråd eftersom skogsbolagen inte har någon samrådsskyldighet där.

Fråga 4. *Finns det brister/fördelar med dagens samrådsprotokoll och i kartmaterialet?*

Rennäringen tyckte att protokollen borde standardiseras så att alla ser likadana ut och någon tyckte också att det behövs en översiktskarta där alla skogsbolags åtgärder finns redovisade, typ Jokkmokksmodellen. Flera stycken efterfrågade också någon typ av karta där skogens åldersstruktur lätt kan överskådas samt att man kan se vilket år en viss trakt har avverkats.

Över lag tyckte de flesta att dagens kartmaterial är bra och att det ger en snabb överblick över objekten. Flera anmärkte på att det finns för lite anteckningsutrymme i dagens typer av protokoll och skogsbolagen är inne på att protokoll och kartor borde GIS-anpassas.

Fråga 6 och 7. *Kan samrådsförfarandet förbättras och i så fall hur? Skulle bättre kartmaterial från skogsnäringens sida underlätta?*

På frågan om dagens samrådsförfarande kan förbättras svarar rennäringen att förståelsen mellan parterna borde förbättras och att det fungerar bättre om de samråder med en och samma person för respektive skogsbolag. På så sätt lär man känna varandra och samebyn slipper att varje gång, för någon ny skogsbolagsrepresentant, berätta och förklara vilka områden som t ex är viktiga betesområden.

⁶ Under vårarna då tjälen går ur marken blir många skogsbilvägar mjuka och leriga och i stort sett ofarbara för tunga skogsmaskiner och lastbilar.

Skogsbolagen klagar återigen på att det är svårt att få samebyarna att ställa upp och komma till samråden. De skulle också vilja ha bättre information om vilka områden som är viktiga för rennäringen.

Skogsvårdsstyrelsen påpekar, att ett tidigt utskick av planerade avverkningsobjekt till samebyarna och SVS för bedömning och betänkande inför samrådet, bidrar till snabbare och smidigare samrådsförfarande.

I stort sett alla var överens om att ett bättre kartmaterial från skogsnäringen skulle underlätta. Rennäringen ansåg att kartmaterialets kvalitet skiftade mellan skogsbolagen och att vissas var bättre än andras.

Fråga 8 och 9. *Vilka önskemål finns det vid utformningen av en ny form av samrådsprotokoll? Vilken information (om varje avverkningstrakt t ex) skall finnas med i protokollet?*

Skogsbolagens önskemål för utformningen av ett nytt samrådsprotokoll var att det borde finnas en slags standard på vad som skall finnas med i protokollet. De ville öka användandet av datorer och e-post som hjälpmedel och återigen var GIS-anpassning något som skogsbolagen ville sträva efter. SVS efterfrågade mer plats för anteckningar och någon av allmänningarna föredrog att karta och text för varje objekt skulle behandlas objektsvis dvs. på samma papper.

I övrigt ville de flesta ha med den vanliga informationen om en avverkningstrakt såsom avverkningsform, efterföljande åtgärd, areal, markberedningstyp. Dessa åsikter har jag inte tagit med i resultatsammanställningen för just fråga 4.1. De åsikter som jag tagit upp är de som har funnits utöver de "vanliga". Allmänningarnas svar på fråga 4.1 får stå för en sammanfattning när det gäller den "vanliga" åsikten angående vilken information som bör finnas med i protokollet.

Fråga 10 och 11. *Kan rennäringens samrådsunderlag vid samråden förbättras och i så fall hur? Skulle det underlätta om rennäringen hade sina mest värdefulla betesområden som kartor och satellitbilder inlagda på dator och därmed kunde framställa eget kartmaterial inför samråden?*

Flera samebyar såg utvecklandet av renbruksplaner som en möjlig lösning för att förbättra rennäringens samrådsunderlag. Skogsbolagen skulle gärna vilja ha tillgång till kartor över samebyarnas särskilt viktiga områden samt en redovisning över renantalet i olika områden och vid vilken tidpunkt på året som dessa områden används. Ännu en gång efterfrågar skogsbolagen bättre kartor över samebygränser.

I stort sett alla var överens om att det skulle vara en fördel om rennäringen kunde framställa egna kartor över sina betestrakter. Några samebyar ifrågasatte hur den ekonomiska biten skulle lösas eftersom de tror att det kan bli dyrt med egen kartframställning.

Fråga 12 och 13. *Vem för protokollen idag när Ni har samråd? Vem anser Ni skall föra protokollen vid samråden?*

Det är övervägande skogsbolagen som skriver protokollen vid samråden idag. Om Skogsvårdsstyrelsen närvarar, för de protokollet, vilket också är omttyckt av samebyarna som helst skulle se att SVS alltid för protokollen. SVS anses vara opartiskt och fungerar som en neutral medlare ur samebyarnas synvinkel. Många av de som svarade på denna fråga ansåg att det inte spelar så stor roll vem av parterna som för protokollet eftersom det ändå justeras av båda parter efteråt.

Mina erfarenheter från närvarande vid samråd säger att Skogsvårdsstyrelsen bör skriva samrådsprotokollet. Det ger bättre och mer noggrant skrivna protokoll och en bättre diskussion under samrådet. Om Skogsvårdsstyrelsen närvarar är inte skogsägaren ensam, vid samrådet, om att ha kunskap om skogsbruk. Skogsvårdsstyrelsen kan förklara begrepp för rennärningen och reda ut eventuella missförstånd mellan parterna.

4.2 Flödesscheman över samrådsförfarandet

4.2.1 Inledning

Följande diskussion berör både dagens rådande samrådsförfarande och ett tänkt framtida samrådsförfarande. De båda samrådsförfarandena jämförs också med varandra.

4.2.2 Inför samrådet

Idag finns det kritik mot att rennärning kommer in för sent i samrådsprocessen. Skogsägaren har redan bestämt sig för att avverka på de trakter som tagit fram ur traktbanken. Det finns i dagsläget önskemål på att rennärningen skall vara delaktiga redan i "Steg 1" av samrådsförfarandet.

Det finns många fördelar med ett till stor del digitalt samrådsförfarande mellan skogsbruk och rennärning. Det underlättar kommunikationen mellan skogsägaren och samebyn inför samrådet. Vid eventuella oenigheter kan förslag på ändrade åtgärder och traktgränser o dyl. bollas snabbt och enkelt mellan parterna. På så sätt är den största diskussionen redan avklarad då samrådet skall äga rum vilket förkortar mötestiden väsentligt.

4.2.3 Samrådsmötet

Vid samrådsmötet brukar stämningen vara god och skämtsam med ganska mycket galghumor. Bakom många vitsar och historier som dras ligger mycket allvar och kritik mot varandras näringar men på de samråd jag har närvarat vid, har de skiljaktiga uppfattningarna stannat på den nivån. Jag vet att det på många håll går mycket hårdare till och att samråd inte ens kan äga rum p.g.a. för stora konflikter och oenigheter.

Vid oenigheter kan parterna kompromissa för att kunna komma överens om olika avverkningsformer och sparande av vissa områden. De kanske inte kommer överens på alla punkter då t ex skogsbolaget ändå avverkar eller skogsgödselar trots samebyns protest eller då samebyn säger blankt nej till några avverkningsobjekt som skogsbolaget då får vänta med några år eller kanske helst aldrig avverka. Men man kommer i alla fall en liten bit på väg genom att bara träffas och prata och lära sig om varandras näringar och därför är det personliga mötet mellan människor viktigt. Det är angeläget att arbeta för att bygga upp en förståelse och kunskap om varandras näringar. Samebyn lär sig om skogsbruket och dess arbetssätt och skogsbolaget lär sig om rennärning och vilka områden som är viktiga för samebyn ur olika aspekter.

Det händer att skogsbruket vid oenighet med rennärningen angående ett avverkningsobjekt bara skriver "ej överens" i protokollet. Därefter avverkar, markbereder eller gödselar skogsägaren trots rennärningens protester. Det finns ingen lag på att parterna behöver komma överens vid samrådet utan endast att skogsägaren berett samebyn tillfälle till samråd. Detta leder ofta till att rennärningen tappar förtroendet för skogsägaren och framöver kanske väljer att inte komma till samråden.

4.2.4 Fältsyn

Genom att träffas ute i fält lär man sig allra mest om varandras näringar. Därför är det viktigt att parterna tar sig den tid som fältsyner kräver. Det kan vara svårt att hitta tid och datum som passar båda parter men det är värt allt "krångel" i slutändan. Det brukar vara mycket lärorikt för båda parter och det är oftast lättare att föra en diskussion om en avverkningstrakt om man är på plats i fält och samtidigt slipper "kontorsmiljön".

4.2.5 Avverkningsanmälan och ansökan om tillstånd till avverkning

Då samrådsprotokollen idag kommer in till Skogsvårdsstyrelsen är det ibland svårt att uttyda vad parterna kommit fram till. Det är väldigt skiftande kvalitet på protokollen och enligt Skogsvårdsstyrelsen krävs ett standardiserande av protokollen för att underlätta handläggningen och fatta korrekta beslut.

4.2.6 Avverkning

Idag är det inte ovanligt att överenskommen avverkningsform eller markberedningsform inte når ut till maskinlaget som skall utföra åtgärden. Detta leder till att "fel" åtgärder utförs och det uppstår konflikter och misstro. Att upplysa markberedningsmaskinförare om vad som är en "lätt" markberedning eller hur man markbereder en trakt med inslag av lavmark till förmån för rennäringen kan skydda eller minska ingreppen på för rennäringen viktiga områden.

4.2.7 Kommentarer till samrådsförfarandet

Beträffande dagens rådande samrådsförfarande, vilket är beskrivet i flödesschemat, så finns det varianter av denna process. Kartmaterialet och traktinformationen som skickas till samebyn och eventuellt även till Skogsvårdsstyrelsen är av skiftande kvalitet och skickas ibland nära inpå det planerade samrådsdatumet. Det händer att samebyar väljer att inte komma till kallat samråd eftersom de tycker att de inte har något att säga till om. Det kan hända att de känner att de blivit svikna av skogsbruket alltför många gånger avseende brutna överenskommelser runt avverkningsform eller markberedningsmetod.

Det inträffar ofta att maskinlaget inte får ta del av informationen från samrådet vilket i sin tur leder till att överenskommen avverkningsform etc. inte följs då åtgärden utförs. Samebyn känner sig därmed förbigången och skogsbruket skyller på missförstånd. Detta leder till misstro och onödiga konflikter.

När det gäller det framtida tänkta samrådsförfarandet är den praktiska problematiken ännu olöst. Till exempel är kartfiler väldigt stora och svåra att skicka via e-post och att lägga in en kartsnitt i ett protokoll gjort i Access är ytterligare något som ännu ej genomförts.

4.3 Kommentarer till de nya samrådsprotokollen

Från början var det tänkt att det till varje avverkningstrakt skulle skrivas ett samrådsprotokoll. Men efter protester från skogsbruket, vilka tyckte att det blir alldeles för tidskrävande och för mycket att fylla i, utformades ett nytt mer förenklat samrådsprotokoll (Centrala samrådsgruppen rennäring – skogsbruk, möte Arjeplog 020930). Alltså skapades två stycken olika protokoll. Dels ett förenklat protokoll, där parterna fyller i alla objekt som har behandlats under samrådet, dels ett mer detaljerat protokoll

som används för var och ett av de objekt runt vilket det råder skiljaktig mening mellan parterna. Det är av stor vikt att Skogsvårdsstyrelsen får in så mycket information som möjligt om en avverkningstrakt för vilken det råda skiljaktigt mening mellan parterna. Detta för att kunna minska handläggningstiden och minska arbetsåtgången när en avverkningsanmälan når Skogsvårdsstyrelsen. Den nya typen av samrådsprotokoll är till för att underlätta för Skogsvårdsstyrelsens personal eftersom protokollet skall vara utformat på så sätt att all viktig information, allt från avverkningsareal till överenskommelsen mellan parterna, skall finnas med i protokollet om det har fyllts i på rätt sätt. Det finns dessutom föreskrifter på att den sökande skall redovisa vad han avser att göra för att tillgodose rennäringens intressen inom åretruntmarkerna.

4.4 Kommentarer för att underlätta samrådsförfarandet

- Det är viktigt att skogsägaren kan sina marker väl. Det används många lokala namn på platser och vägar under diskussionerna vid samrådsmötena. Ofta vill samerna veta vilken typ av skog som finns på olika ställen.
- Under samrådet är det bra att använda sig av två olika karttyper.
Detalj-karta: Varje objekt bör ha en karts-kiss med skalan 1:5000 – 1:20 000. Det är bra om denna även kompletteras med en flygbild/ortofoto för att klargöra vilken typ av skog (hyggen, planteringar osv.) som finns runt om den tänkta avverkningstrakten. Satellitbilder kan visa om området innehåller lavrik mark.

Översikt-karta: Dessutom skall alla objekt vara inritade på en översikt-karta med skalan 1:50 000 – 1:100 000. Markägarkartan eller Röda kartan har bra skalor.
 - På översikt-kartan kan gamla avverkningar markeras med en svagare färg för att man lätt ska kunna överskåda tidigare gjorda åtgärder.
 - Tänk på att avverkningarna kanske inte ännu är genomförda.
 - Numrera alla objekt på översikt-kartan.
 - Det är viktigt att använda bra synliga färger som lätt framträder på översikt-kartan och inte kan förväxlas med något annat. Använd olika färger för olika avverkningstyper, markberedningstyper, bränning mm.
 - Nyckelbiotoper är bra att lägga in som skikt på översikt-kartan så att samebyn kan se vilka områden som är sparade.
- Det är bra för skogsägaren att se samebyns planer inför året, renantal/område samt vid vilken tidpunkt samebyn tänkt att beta respektive områden. Detta är i och för sig snöberoende och svårt att förutsäga.
- Ett tidigt utskick av kartor och samrådsmaterial från skogsägaren till samebyn och Skogsvårdsstyrelsen leder till ett smidigare och snabbare samrådsförfarande. Då får alla god tid på sig att sätta sig in i vad som skall behandlas och diskuteras på samrådsmötet. Senast två veckor innan samrådsmötet bör materialet vara samebyn och Skogsvårdsstyrelsen tillhanda.
- Att öka sin kunskap om den andre partens näring är väldigt viktigt för att kunna förbättra samrådsförfarandet och samrådsresultaten.

- Utveckla Renbruksplaner i samtliga samebyar. Det skulle underlätta samråden och förståelsen för rennäringen från skogsbrukets sida.
- Dagens samråd skulle förenklas om man använde sig av ”digitala samrådsprotokoll” eftersom resultaten av samrådsmötena då skulle kunna skickas till berörda personer (rennäring, skogsbolag, skogsentreprenörer, Skogsvårdsstyrelsen mm) på elektronisk väg. Dessutom kan en GIS-karta skickas med, innehållande skogsbolagets avverkningsgränser och rennäringens nyckelområdesgränser mm, vilket gör det möjligt att gå in och ändra på avverkningsgränser o dyl. om man inte kommit till beslut efter första samrådet. Då skulle samråden kunna fortsätta elektroniskt.

5. TACK

Jag vill tacka min handledare Per Sandström, institutionen för skoglig resurshushållning och geomatik, SLU Umeå, för hans stora stöd, engagemang och många bra idéer under arbetes gång. Jag vill också tacka min andre handledare Leif Hemberg, Skogsvårdsstyrelsen i Västerbotten, för delgivet fakta och kunskap i ämnet samt värdefulla idéer och stora engagemang.

Min opponent, Erik Persson, har bistått med mycket fakta och hjälp till med stora delar av lagtextarbetet och redigeringen. Tack för all hjälp!

Min examiner, Erik Wilhelmsson, institutionen för skoglig resurshushållning och geomatik, SLU Umeå, har också kommit med många bra synpunkter under redigeringsarbetet.

Slutligen vill jag rikta ett tack till alla övriga som har delgivit värdefulla fakta, synpunkter och svarat på alla frågor. Jag tänker främst på de samebyar och skogsbolag hos vilka jag har närvarat på samråd samt på representanterna i Centrala samrådsgruppen rennäring – skogsbruk.

REFERENSER

Litteratur

- Borchert, Nanna. 2001. Land is Life: Traditional Sámi reindeer grazing threatened in northern Sweden. Nussbaum Medien, St. Leon_Rot, Germany.
- Cramér, Tomas & Prawitz, Gunnar. 1970. Studier i renbeteslagstiftning. Norstedt & Söner, Stockholm.
- Forseth, Björn. 2000. Samelandets historia. Ekelunds Förlag AB, Solna.
- Fridh, Magnus. 2000. eAnmälan - för ökad effektivitet. Stencil. Skogsstyrelsen (IT-enheten), Jönköping.
- Gustavsson, Knut. 1989. Rennäringen – en presentation för skogsfolk. Skogsstyrelsen, Jönköping.
- Guttorm Kvenangen, Per. 1996. Samernas historia. Sameskolstyrelsen, Sámi Girjjit [distributör], Jokkmokk.
- Hahn, Thomas. 1998. Samernas markrättigheter i Sverige. Fakta Skog nr 11, SLU.
- Hahn, Thomas. 2001. Renbete och skogsbruk - kan näringarna samsas? Fakta Skog nr 7, SLU.
- Hemberg, Leif. 2001. Skogsbruk och rennäring, ingår i Skogsvårdsorganisationens utvärdering av skogspolitikens effekter - SUS 2001 (Meddelande 2002:1). Rapport 8 M. Skogsstyrelsen, Jönköping.
- Jordbruksverket. 2001. Rennäringen i Sverige. Info-blad, Jönköping.
- Kuhmunen, Nikolaus. 2000. Renskötseln i Sverige - förr och nu. SSR, Sámi Girjjit, Jokkmokk.
- Lahall, Jan. 1999. Svensk rennäring. Statistiska Centralbyrån, Svenska samernas riksförbund, Statens Jordbruksverk, Sveriges Lantbruksuniversitet. Stockholm.
- Lundmark, Lennart. 1998. Så länge vi har marker - samerna och staten under sexhundra år. P. A. Norstedt & Söner AB, Stockholm.
- Lundmark, Lennart. 1999. Nu prövas samernas rätt till land och vatten. Häfte 2, Hela jorden.
- Norstedts PLUS-ordbok (uppslagsverk). 1997. Språkdata och Norstedts Förlag AB. Rotolito Lombarda, Italien.

Proposition 1990/91:3 "Skogsbruket i fjällnära skogar"

Päiviö, Nils Johan. 1998. Samernas rättigheter – vad har hänt med dem? Samefolket, nr 4 1998.

Renbeteslagen 1886, nr 38. Lag angående de svenska Lapparnes rätt till renbete i Sverige.

Rennäringslagen (1971:437).

Sjölin, Rolf. 1981. Samer och samefrågor i svensk politik – en studie i ickemakt. Dialog, Lund.

Skogsstyrelsen. 2001. Utvärdering av samråden 1998 Skogsbruk - rennäring. Meddelande 2001:6, Jönköping.

Skogsstyrelsen. 1992. Utvärdering av samråden Skogsbruk och rennäring. Meddelande 1992:3. Jönköping.

Skogsstyrelsen. 1987. Utvärdering av samråden 1984-1985 Skogsbruk och rennäring. Meddelande 1987:3. Jönköping.

Skogsstyrelsen. 1982. Skogsbruk och rennäring, allmänna råd om skogsbrukets hänsynstagande till rennäringen. Skogsstyrelsen, Jönköping.

Skogsvårdsförordningen (1993:1069).

Skogsvårdslagen (1979:429).

SKSFS 1993:2. Skogsstyrelsens allmänna råd och föreskrifter till skogsvårdslagen. Skogsstyrelsen, Jönköping, 1993.

SOU 2001:101. En ny rennäringspolitik. Stockholm, 2001.

SOU 1999:25. Samerna – ett ursprungsfolk i Sverige. Frågan om Sveriges anslutning till ILO:s konvention nr 169. Stockholm, 1999.

SOU 1989:41. Samerättsutredningen. Stockholm. 1989.

Stenman, Lennart. 2001. Rätten till land och vatten i lappmarkerna i historisk belysning. Motala Grafiska AB. Institutionen för samhällsvetenskap, Karlstad University Studies.

Åhrén, Ingvar. 1975. Samernas historia. Avdelningen för samiska, Umeå universitet.

Internet

www.fsc-sverige.org

www.pefc.se

www.sametinget.se

www.sapmi.se

www.z.lst.se/rennaringen/ren_samebyar.htm

Muntliga

Berglund, Lennart (Malå sameby). 011025. Möte, SLU, Umeå.

Centrala samrådsgruppen rennäring – skogsbruk, möte 011018-19. Åsarna.

Centrala samrådsgruppen rennäring – skogsbruk, möte 020326. Länsstyrelsen, Umeå.

Centrala samrådsgruppen rennäring – skogsbruk, möte 020930-021001. Arjeplog.

Hagsgård, Marie B. 020426. Föreläsning för Centrala samrådsgruppen skogbruk/rennäring, Länsstyrelsen, Umeå.

Hemberg, Leif. 2002-12-17, telefon. Skogsvårdsstyrelsen, Västerbotten. Vilhelmina.

Persson, Erik. 021219. Möte, SLU Umeå.

Persson, Erik. 020115. Möte, SLU, Umeå.

Samrådsmöte 020122, mellan SCA Skog AB och Vilhelmina norra sameby. SCA Skog AB:s distriktskontor, Åsele.

Samrådsmöte 020228, mellan Holmen Skog AB och Vilhelmina norra sameby. Holmen Skog AB:s distriktskontor, Bjurholm.

Samrådsmöte 020318, mellan Sveaskog AB och Malå sameby samt Svaipa sameby. Sveaskog AB:s distriktskontor, Malå.

Urfolksgruppen inom FSC-rådet, möte 020325. SCA Skog AB:s kontor, Umeå.

BILAGA 1 Samrådsprotokoll

Samrådsprotokoll, förenklat

Samrådsprotokoll ID:

Antal bilagor:

Protokoll från samrådsmöte (datum)

Plats:

skogsägare:

Närvarande:

Ej närvarande:

Justeringsman:

och

sameby:

Närvarande:

Ej närvarande:

Justeringsman:

Ordförande:

Representant från SVS

Sekreterare:

Övriga:

Behandlade objekt

	Objekt ID	Areal	Åtgärd	Markberedning	Föryngringsmetod	Separat protokoll finns:
1.						☐
			Hänsyn till rennäringen			
2.						☐
			Hänsyn till rennäringen			
3.						☐
			Hänsyn till rennäringen			
4.						☐
			Hänsyn till rennäringen			
5.						☐
			Hänsyn till rennäringen			
6.						☐
			Hänsyn till rennäringen			
7.						☐
			Hänsyn till rennäringen			
8.						☐
			Hänsyn till rennäringen			

Underskrifter:

50

Ordförande

Justeringsman

Sekreterare

Justeringsman

Samrådsprotokoll, förenklad

Samrådsprotokoll ID:

Antal bilagor:

Behandlade objekt, forts					Separat protokoll finns:
Objekt ID	Areal	Åtgärd	Markberedning	Föryngringsmetod	
9.					☐
			Hänsyn till rennäringsen		
10.					☐
			Hänsyn till rennäringsen		
11.					☐
			Hänsyn till rennäringsen		
12.					☐
			Hänsyn till rennäringsen		
13.					☐
			Hänsyn till rennäringsen		
14.					☐
			Hänsyn till rennäringsen		
15.					☐
			Hänsyn till rennäringsen		
16.					☐
			Hänsyn till rennäringsen		
17.					☐
			Hänsyn till rennäringsen		
18.					☐
			Hänsyn till rennäringsen		
19.					☐
			Hänsyn till rennäringsen		
20.					☐
			Hänsyn till rennäringsen		
21.					☐
			Hänsyn till rennäringsen		
22.					☐
			Hänsyn till rennäringsen		

Underskrifter:

Ordförande

Justeringsman

Sekreterare

Justeringsman

Antal bilagor: _____

Samrådsprotokoll, detaljerat

Samrådsprotokoll ID: _____

Objekt ID _____

Protokoll från samrådsmöte (datum) _____

Plats: _____

skogsägare: _____

Närvarande: _____

Ej närvarande: _____

Justeringsman: _____

och

sameby: _____

Närvarande: _____

Ej närvarande: _____

Justeringsman: _____

Ordförande: _____

Representant från SVS _____

Sekreterare: _____

Övriga: _____

Objektbeskrivning:

Kartskiss: _____

Areal: _____

xkoor: _____

ykoor: _____

Underskrifter:

Ordförande

Sekreterare

Justeringsman

Justeringsman

Antal bilagor:

Samrådsprotokoll, detaljerat

Samrådsprotokoll ID:

Objekt ID:

Objektbeskr. forts.

Rennäringens markanvändning:

Område av riksintresse
för rennärigen:

Typ av objekt:

1.	____	____	____
	____	____	____
2.	____	Marklav finns: ☐	____
3.	____		____
		Hänglav finns: ☐	____

Planerade åtgärder:

Typ av åtgärd:	Markberedning:	Areal:	Föryngringsmetod:	Areal:	Samebyns samtycke?	
					JA	NEJ
1. ____	____	____	____	____	☐	☐
2. ____	____	____	____	____	☐	☐
3. ____	____	____	____	____	☐	☐
4. ____	____	____	____	____	☐	☐
5. ____	____	____	____	____	☐	☐

Hänsyn till rennärigen:

Kommentarer:

1. ____	
2. ____	
3. ____	
4. ____	

Övrigt:

Skiljaktiga uppfattningar:

FÄLTSYN: ☐

Överenskommelser:

Underskrifter:

Ordförande

Justeringsman

Sekreterare

Justeringsman

Alternativbeskrivning till detaljerat protokoll (analogt protokoll)

Vid användning av analogt formulär kan man antingen fylla i ID-numret för det alternativ man väljer i respektive textruta eller fylla i hela ordet.

Objektsbeskrivning

Rennäringens markanvändningsområden

1.	<table><tr><th>ID</th><th>Årstidsland</th></tr><tr><td>1</td><td>Vårvinterland</td></tr><tr><td>2</td><td>Vårland</td></tr><tr><td>3</td><td>Försommarland</td></tr><tr><td>4</td><td>Sommarland</td></tr><tr><td>5</td><td>Sensommarland</td></tr><tr><td>6</td><td>Höstland</td></tr><tr><td>7</td><td>Förvinterland</td></tr><tr><td>8</td><td>Vinterland</td></tr></table>	ID	Årstidsland	1	Vårvinterland	2	Vårland	3	Försommarland	4	Sommarland	5	Sensommarland	6	Höstland	7	Förvinterland	8	Vinterland
ID	Årstidsland																		
1	Vårvinterland																		
2	Vårland																		
3	Försommarland																		
4	Sommarland																		
5	Sensommarland																		
6	Höstland																		
7	Förvinterland																		
8	Vinterland																		

Vid val av "Årstidsland" finns det två textrutor. Anledningen till att det finns två textrutor under punkt två är att ett årstidsland kan vara både t ex sensommarland och förvinterland.

Alternativen under punkt 1 och 2 är allmänna och alternativen under punkt 3 är baserade på beteslandsindelningsdefinitionerna från Renbruksplan. Alternativ 6 under "Typ av renbetesland" tillämpas i de fall samebyns betestrakt inte är beteslandsindelad.

2.	<table><tr><th>ID</th><th>Typ/orsak</th></tr><tr><td>1</td><td>Kalvningsland</td></tr><tr><td>2</td><td>Föda</td></tr><tr><td>3</td><td>Trivsel</td></tr><tr><td>4</td><td>Samling</td></tr></table>	ID	Typ/orsak	1	Kalvningsland	2	Föda	3	Trivsel	4	Samling
ID	Typ/orsak										
1	Kalvningsland										
2	Föda										
3	Trivsel										
4	Samling										

3.	<table><tr><th>ID</th><th>Typ av renbetesland</th></tr><tr><td>1</td><td>Betestrakt</td></tr><tr><td>2</td><td>Kärnområde</td></tr><tr><td>3</td><td>Nyckelområde</td></tr><tr><td>4</td><td>Lågutnyttjade områden</td></tr><tr><td>5</td><td>Åtgärdsområden</td></tr><tr><td>6</td><td>Ej indelat</td></tr></table>	ID	Typ av renbetesland	1	Betestrakt	2	Kärnområde	3	Nyckelområde	4	Lågutnyttjade områden	5	Åtgärdsområden	6	Ej indelat
ID	Typ av renbetesland														
1	Betestrakt														
2	Kärnområde														
3	Nyckelområde														
4	Lågutnyttjade områden														
5	Åtgärdsområden														
6	Ej indelat														

ID	Riksintressen
1	Flyttled
2	Rastplats
3	Kärnområde
4	Svår passage

ID	Typ av objekt
1	Samebygräns
2	Odlingsgräns
3	Lappmarksgräns
4	Bevakningslinje
5	Konventionsområde
6	Renflyttningsled
7	Samling kalvmärkning
8	Övernattning + samling
9	Svår passage
10	Renstängsel
11	Arbetshage
12	Indrivningsomr arbetshage
13	Renslakteri
14	Kåta
15	Renvaktarstuga
16	Huvudviste
17	Bro

Anledningen till att det finns fyra textrutor under "Typ av objekt" är att ett objekt kan ha flera förklaringar/beskrivningar. Alternativen kommer från Ren_2000.

Planerade åtgärder

ID	Typ av åtgärd
1	Föryngringsavverkning
2	Timmerställning
3	Skärm
4	Blädning
5	Skogsbilväg
6	Skogsbränsle
7	Kraftledning
8	Annat

ID	Markberedning
1	Harvning
2	Högläggning
3	Fläck
4	Ej markberedning
5	Annat

ID	Föryngringsmetod
1	Plantering – tall
2	Plantering – gran
3	Plantering – contorta
4	Sådd – tall
5	Sådd – gran
6	Sådd – contorta
7	Fröträd + plantering
8	Fröträd + nat. föry.
9	Naturlig föryngring
10	Skyddsdikning

Hänsyn till rennärningen

ID	Hänsyn till rennärningen
1	Avverk – vinter
2	Avverk – vår
3	Anp – markberedning
4	Anp hyggesstorlek
5	Anp – hyggesutformning
6	Spara kantzoner
7	Spara trädsamlingar
8	Inhemska trädslag
9	Speciella objekt
10	Ingen gödsling

Under ”Hänsyn till rennärningen” finns det fyra textrutor att fylla i. Anledningen till det är att skogsägaren kan ha tagit mer än en hänsyn till rennärningen vid avverkningen.

Antal bilagor: [redacted]

Samrådsprotokoll, detaljerat

Samrådsprotokoll ID: [redacted]

Objekt ID: [redacted]

Protokoll från samrådsmöte (datum) [redacted]

Plats [redacted]

skogsägare: [redacted]

och

sameby: [redacted]

Närvarande:

Närvarande:

[redacted]

[redacted]

Ej närvarande:

Ej närvarande:

Justeringsman:

Justeringsman:

[redacted]

[redacted]

Ordförande: [redacted]

Representant från SVS: [redacted]

Sekreterare: [redacted]

Övriga: [redacted]

Objektbeskrivning:

Areal: [redacted]

xkoor: [redacted]

ykoor: [redacted]

Kartskiss:

[redacted]

Underskrifter:

Ordförande

Justeringsman

Sekreterare

Justeringsman

Antal bilagor: _____

Samrådsprotokoll, detaljerat

Samrådsprotokoll ID: _____

Objekt ID: _____

Objektbeskrivning, forts.

Rennäringens markanvändning:

Område av riksintresse
för rennärningen:

Typ av objekt:

1. _____

2. _____

3. _____

- _____
- _____
- _____

- _____
- _____
- _____

Marklav finns: ☐ Hänglav finns: ☐

Planerade åtgärder:

Typ av åtgärd:	Markberedning:	Areal:	Förnygringsmetod:	Areal:	Samebyns samttycke?	
					JA	NEJ
1. _____	_____	_____	_____	_____	☐	☐
2. _____	_____	_____	_____	_____	☐	☐
3. _____	_____	_____	_____	_____	☐	☐
4. _____	_____	_____	_____	_____	☐	☐
5. _____	_____	_____	_____	_____	☐	☐

Hänsyn till rennärningen:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Kommentarer:

Övrigt:

Skiljaktiga uppfattningar:

FÄLTSYN: ☐

Överenskommelser:

Underskrifter:

Ordförande

Justeringsman

Sekreterare

Justeringsman

BILAGA 2 Litteraturstudie

1. HISTORIK

1.1 Inledning

För att kunna förstå problematiken runt förhållandet mellan skogsbruk och rennäring och varför konflikter och missförstånd uppstår mellan parterna är det viktigt att få en bakgrundsbild till dagens situation. Därför inleddes detta examensarbete med en litteraturstudie i ämnet. Syftet var att skaffa sig kunskap och öka vetskapen om det komplicerade läge som råder mellan rennäring och skogsbruk samt se till den historiska utvecklingen.

1.2 Skogsvårdslagens utveckling avseende hänsyn till rennäringen

I 1948 års skogsvårdslag angavs inget om hänsyn till rennäringen. År 1958 utgick direktiv om samråd i Domänverkets föreskrifter. I detta stod bl.a. att samråd skulle ske med lappadministrationen och respektive lappbyar vid skogliga åtgärder som kunde påverka renskötseln, som planläggningar av avverkningar, reproduktionsåtgärder och vägar m.m. (Hemberg, 2001).

Först i 1979 års skogsvårdslag anges att hänsyn skall tas till rennäringen vid skötsel av skog. I § 1 nämns att hänsyn skall tas till allmänna intressen och naturvård. Rennäringen hör till allmänna intressen.

År 1982 utfärdade Skogsstyrelsen allmänna råd om skogsbrukets hänsynstagande till rennäringen. I dessa redovisades förslag på hur skogsbruket kunde göra för att minska olägenheterna för rennäringen.

1985 kompletterade Skogsstyrelsen sina föreskrifter och allmänna råd om skogsbruk inom det fjällnära området. I de allmänna råden infördes en gräns för fjällnära skog enligt den definition riksskogstaxering använder vid sina inventeringar. I föreskrifterna infördes också ett obligatoriskt samråd när ansökan om avverkning gjordes inom renskötsels åretruntmarker. Samrådet skulle omfatta slutavverkning med efterföljande skogsvårdsåtgärder samt byggande av skogsbilvägar.

År 1987 kompletterades föreskrifterna med krav på skogsbilvägars lönsamhet och inpassning i en lokal vägnätsplan för att få avverkningstillstånd. I de allmänna råden rekommenderades att vid samråd med rennäringen borde också planerade avverkningar med efterföljande skogsvårdsåtgärder inom båtnadsområdet anges.

1990 års riksdagsbeslut (1990/91:3) innebar ökad hänsyn för rennäringen då föreskrifterna från 1985 blev lag. Dessutom inrättades en juridisk gräns för den fjällnära skogen. *Se även kap. 1.4.6 i bilaga 2.*

År 1993 beslutade riksdagen om en ny skogspolitik som främst kännetecknades av att produktionsmålet och miljömålet jämfördes. Samtidigt fick rennäringen egna paragrafnummer, 20, 21 och 31 §§, i skogsvårdslagen som trädde i kraft 1994 (Hemberg, 2001).

Läs vidare i kap. 1.3.1.

1.3 Renbetes- resp. rennäringslagens utveckling

1.3.1 1886 års renbeteslag

1886 års renbeteslag innebar en ny syn på samer och endast samer som ägnade sig åt renskötsel uppmärksammades av lagstiftarna (Guttorm Kvenangen, 1996). Samerna fick rätt att utan avtal med berörd jordägare vintertid (oktober – april) uppehålla sig med sina renar såväl på kronomark som på enskild mark utanför lappmarkerna vilka de enligt gammal sedvana besökt (Renbeteslagen, 1886). I den första renbeteslagen från år 1886 anges det gränser för samernas åretruntmarker ("fjällen") och vinterbetesmarker ("skogen") som i huvudsak gäller än idag (Hahn, 1998).

Tidigare hade samernas rätt till betesmark hävdats av både hela samebyar och enskilda samer. Med 1886 års renbeteslag blev rätten till betesmark gemensam rätt för alla renskötande samer i samebyn. Lagen stärkte samernas rätt till renskötsel, jakt, fiske och veduttag och dessutom fick samerna ensamrätt till renskötseln. Däremot förlorade de samer som tagit upp nybyggen i fjällskogarna sin lagliga rätt att bruka sina marker som de ansåg sig äga. Det berodde på att staten inte ansåg att samerna kunde sköta ett jordbruk (Guttorm Kvenangen, 1996).

Det visade sig i efterhand att 1886 års lag inte fick de gynnsamma verkningar som man hade hoppats på. Både i Jämtlands län och Västerbottens län uppkom åtskilliga tvister mellan samer och bofasta (Cramér & Prawitz, 1970). Renskötselområdet definierades nämligen inte ordentligt i renbeteslagen från år 1886 och det har staten inte gjort något åt sedan dess. Nu vilar rätten till vinterbetesområdena på "urminnes hävd" och "sedvana", något som lämnar stort utrymme för tvister mellan renskötare och markägare (Lundmark, 1999).

1.3.2 1928 års renbeteslag

Även denna lag omfattade endast renskötseln och riktade sig därmed till de renskötande samerna. Även lagen om jakt och fiske gällde endast de renskötande samerna vilket ledde till att det samiska folket splittrades (Guttorm Kvenangen, 1996). Många samer anser nu, att 1928 års renbeteslag var en katastrof för dem (Stenman, 2001). Med denna lag skapade staten motsättningarna mellan renskötande och inte renskötande samer (Lundmark 1998).

I lagens allmänna bestämmelser, § 1, står: *"Med lapp avses i denna lag en var, som enligt vad som nu är sagt äger rätt till renskötsel."* Denna rätt tillät samen att på de trakter, där han hade rätt att *"uppehålla sig med sina renar, begagna sig av land och vatten till underhåll för sig och renarna"*. Enligt 1928 års lag tillhörde alltså de specifika samiska rättigheterna endast de renskötande samerna (Stenman, 2001). De icke renskötande samerna ansågs inte ens vara "lapp" enligt lagtexten. Samisk identitet blev nu officiellt knuten till renen och inte till etnisk tillhörighet (Stenman, 2001). Samer som hade tagit upp nybyggen eller som var i tjänst hos nybyggare hade inte längre någon rätt till sitt land och dessutom hade de inte laglig rätt att som samer använda sin rätt till att ta husbehovsvirke från skogen (Guttorm Kvenangen, 1996). Lagen innehöll inga allmänna regler som hindrade markägare från att använda marken efter eget behov. För renskötare betydde detta att de kunde hindras bedriva renskötsel enligt sedvana. Lagen innebar också att samerna kunde framtas mark om den behövdes för annat ändamål som ansågs viktigare (Guttorm Kvenangen, 1996).

Idag gäller 1971 års rennäringslag (1971:437), se kap. 1.3.3.

1.4 Samernas och renskötselns historia

1.4.1 Inledning

Samerna har länge befolkat norra Skandinavien och levt där efter eget system och enligt sina regler. De renskötande samerna har följt renens vandringar från skogslandet ut till ishavskusten och upp till fjällen sommartid. Skogssamerna livnärde sig på jakt, av framförallt vildren och bäver, fångst och insjöfiske. Men när vildrenen minskade i antal och nästan försvann försvagades skogssamekulturen. Så småningom började även skogssamer bedriva renskötsel. I Sverige och Finland bedrivs både fjäll- och skogsrenskötsel. I Norge bedrivs ej skogsrenskötsel (Guttorm Kvenangen, 1996).

När ickesamer och ickesamiska näringar kom till de forna sameområdena försökte den svenska staten genom bland annat den s.k. odlingsgränsen och vissa regler angående avvittningen garantera samerna vissa områden. Insatserna var inte tillräckliga och dessutom kom de för sent för att kunna reparera den skada som redan åsamkats samerna. Genom markkonkurrens från nybyggare och tillika mellan olika samebyar uppe i Norrbotten p.g.a. de ryska gränsstängningarna var problemen redan för stora (Sjölin, 1981).

1.4.2 Birkarlar och lappfogdar

År 1358 stadfäste kungen de s.k. birkarlarnas rätt att handla med samerna i lappmarken (Lundmark, 1998). Birkarlarna sades vara storbönder och handelsmän, några av dem var de rikaste personerna i övre Norrland, och hade sina gårdar längs nuvarande Norr- och Västerbottens kust från Tornedalen och ner till Umeå (Lundmark, 1998). En annan teori är att birkarlarna var finländare och kom från Birkala socken i Finland (Guttorm Kvenangen, 1996). Birkarlarna hade också rätt att ta upp skatt av samerna och de fungerade som något slags mellanhand mellan kronan och samerna (Lundmark, 1998). De kom att få stor makt över samerna och delade upp samernas land i olika handels-distrikt s.k. lappmarker (Guttorm Kvenangen, 1996).

Eftersom samerna till en och samma person, birkarlen, både skulle betala skatt och bedriva handel var det svårt att få ett bra pris för det de sålde. Samma sorts varor, t ex mård- och ekorrskin, användes till båda ändamålen. Samerna kunde inte vägra att sälja för att pressa fram ett bättre pris eftersom ingen annan än birkarlen tilläts bedriva handel med samerna (Forseth, 2000). Å andra sidan behövde birkarlarna samernas varor, på vilka de tjänade pengar, och att skrämja bort samerna från marknadsplatserna genom skatteutpressning hade försvagat deras egen handelsverksamhet (Lundmark, 1998).

År 1523 erkände Gustav Vasa samernas sedvanerätt (Stenman, 2001) och 1553 bestämde han att birkarlarna i fortsättningen endast fick bedriva handel med samerna och inte längre ta upp skatt (Lundmark, 1998). Kronan skulle ta över skatteindrivningen från birkarlarna och samerna kom att betala direkt till staten via lappfogdar. Många av birkarlarna fick tjänst hos kronan som lappfogdar (Åhrén, 1975). Skatteindrivningen skulle ske i samband med marknader t ex i Piteå och Jokkmokk och då skulle även birkarlarna få bedriva sin handel (Stenman, 2001). Enligt Lappfogdeinstruktionen, som kom 1607, bestämde fogden tid och plats för marknaderna och birkarlarna fick inte påbörja sin handel förrän fogden uppburit skatten till kronan (Stenman, 2001). Ett eventuellt skäl till denna skatteläggning var att samerna utnyttjades av staten i deras strävan att vinna areal i norr där gränserna mellan Sverige, Norge och Ryssland inte var fastställda. Om samerna betalade skatt till svenska kronan kunde deras områden betraktas

som svensk mark (Stenman, 2001). Alltsedan 1600-talet betalade samerna skatt för s.k. renbetesfjäll i Jämtland och för lappskatteland i de övriga lappmarkerna till vilka de då fick nyttjanderätt.

Från mitten av 1500-talet ökade skinnpriserna kraftigt ute i Europa vilket utnyttjades av Gustav Vasa som gjorde stora skinnaffärer nere på kontinenten. Samerna som betalade sin skatt i form av pälsskinn fick i gengäld mycket mat för sina skinn och blev på det viset riktigt välbärgade under denna tid (Lundmark, 1998). Via skinnhandeln skaffade sig samerna silver och pengar, smör och mjöl, vadmal till kåtaduk och hampa till fisknät. I t ex Lule lappmark klarade alla att betala skatten under senare delen av 1500-talet sånär som på några sjuka och gamla vilket tyder på ett visst välstånd (Lundmark, 1998). Skattelapparna ökade också i antal vilket främst berodde på att smöret och mjölet, som kom som betalning av skinnen, levererades i januari-februari då samerna i vanliga fall hade en svår period med lite föda. Den snabba befolkningsökningen ledde till att samerna blev beroende av födoämnen som de inte producerade själva och detta ökade pressen på vilt- och fiskresurserna (Lundmark, 1998).

1.4.3 Från fångstsamhälle till rennomadism

Under 1500-talet var samerna organiserade på ett sätt som är typiskt för nordliga fångstkulturer. Befolkningen var uppdelad i byar med något hundratal medlemmar i varje. Byns stora landområden disponerades för jakt och fiske av medlemmarna och inom byn var mindre områden utskiftade på de olika familjerna. Villkoret för att ett fångstsamhälle skall fungera är att de har stora områden och att befolkningen är gles. Även om man kan tämja renar finns det ingen anledning att skaffa sig stora hjordar när det finns gott om vilt och fisk att leva på. Renskötsel kräver att man följer renen på de långa flyttningarna och ständigt vaktar den mot rovdjur. Då var det enklare att jaga pälsdjur och torka fisk för försäljning och skattebetalning (Lundmark, 1998).

Under 1600-talet låg Sverige ofta i krig med någon och enbart mot Danmark krigades det fem gånger under det århundradet. Detta kostade pengar och material till nya vapen och fartygsbyggen behövdes (Forseth, 2000). Med anledning av detta ändrade kronan plötsligt sin skattepolitik i början av 1600-talet. En orsak var att Sverige då låg i krig med Polen och fälttåget under hösten 1601 hade inte varit särskilt lyckat på grund av bristen på proviant. 1607 utfärdar kung Karl IX en ny lappskatt som från och med nu skulle utgå i renar och betydligt mer torrfisk än tidigare. Pälspiserna ute i Europa hade sjunkit och det viktigaste just nu var att skaffa mat till armén. Nu blev lappskatten inriktad på födoämnen och det drabbade samernas försörjning mycket hårdare än uttagen i skinn. Kronan började ta ut betydligt mer matvaror än den förde in som betalning för skinn. Många samer klarade inte längre att betala skatten och samtliga fogdar i Lappmarken sänder en skrivelse år 1614 där man kunde läsa att så fort samerna betalat skatten så gott de kunnat drog de ned till landsbygden, något som aldrig skett tidigare, för att där i gårdarna tigga till sig föda för att inte svälta ihjäl (Lundmark, 1998). Många samer flydde också, förmodligen till Norge, och under senare delen av 1620-talet sjönk skatteintäkterna eftersom det helt enkelt inte fanns så mycket att ta ut. Till slut stod det klart att samerna skulle bli fullständigt ruinerade och lappmarkerna tömda på folk och därför halverades skatten år 1620.

I och med denna skatteförändring var den mest rationella lösningen för samerna att utvidga stammen på tamrenar. Samerna gick över till rennomadism för att klara sig ur krisen och när den processen drog igång fanns det ingen väg tillbaka. Rennomadism var

ett mycket mer arbetskrävande sätt att försörja sig, men den gav större avkastning i ett läge där man inte längre kunde försörja sig på jakt och fiske (Lundmark, 1998).

1.4.4 Gruvdrift och Lappmarksplakatet

År 1634 får greve Carl Bonde reda på att två samer från Piteå upptäckt ett silvermalmsstråk på Nasafjäll i Pite lappmark. Malmbrytningen kommer igång och för transporterna svarar de svenska bönderna. Som en kvarleva från medeltiden har svenska bönder nämligen skjutsplikt. Fraktandet av varor tar väldigt lång tid eftersom sjövägarna endast används på somrarna och landvägarna enbart är farbara vintertid då myrarna är frusna. Kustbönderna tvingas därför att förstärka myrarna med spångbroar för att möjliggöra transport även på somrarna. Hästarna duger inte att använda vintertid eftersom de är för tunga för snön och dessutom inte kan äta lav, vinterns enda bete. Därför sätts samer och renar i arbete mot löfte om skattefrihet och betalning i vadmal, mjöl, salt, tobak och brännvin. Samerna omfattas inte av skjutsplikten och är måttligt roade av uppgiften, så i verkligheten blir det tvångskommendering. Lång tid förspills till fraktandet när samerna istället skulle behöva arbeta för sin egentliga försörjning (Forseth, 2000).

Många samer hotar med att flytta från sina skatteland till Norge, vilket också en del gör. Nu börjar tankar runt att låta svenskar bryta mark på land som samer övergett att komma igång (Forseth, 2000). År 1673 utfärdar Karl XI sitt första Lappmarksplakat. I det lovar han svenskar och finnar som blir jordbrukare i lappmarkerna dels skattefrihet i 15 år och därefter inte åläggas högre skatt än samerna. Dessutom skulle de slippa knektjänsten (Åhrén, 1975).

Det beslutades att nybyggare fick jaga och fiska inom en radie av fem kilometer från sitt nybygge och marken där utanför tillhörde samerna. Detta innebar att samerna framtogs den inkomstkälla där nybyggarna betalade samerna för denna del av jakten och fisket (Forseth, 2000).

1.4.5 Lappmarksgränsen och nybyggarna

Avtalet om lappmarksgränsen, den s.k. lappmarkskodicillen, slöts år 1751 och gäller än idag. Den kom till för att skydda samernas näringsverksamhet mot intrång från kustbönderna. Kustböndernas anspråk på jaktmarker och fiskevatten begränsades nu till området nedanför lappmarksgränsen (Gustavsson, 1989). Ovanför lappmarksgränsen skulle jakten och fisket vara förbehållna samerna och nybyggarna (Åhrén, 1975). I en bilaga, s.k. kodicill, till gränstraktaten, regleras förhållandet till samerna. Här anges hur man ska räkna ut vilken same som ska räknas som svensk respektive norsk. På så vis ska han eller hon skyddas mot dubbelbeskattning (Forseth, 2000).

Staten uppmuntrade nybyggare att slå sig ned inom lappmarkerna och lockade med skattefrihet. Denna kolonisation ansågs inte inskränka på samernas rättigheter. Nybyggarnas jordbruk och boskapsskötsel och samernas renskötsel med jakt och fiske påstods kunna utnyttja skilda naturtillgångar och ansågs därför kunna existera sida vid sida (Gustavsson, 1989). Denna teori stämde inte alls. Vid barmark utnyttjade renarna samma bete som nybyggarnas boskap och nybyggarna var i sin tur beroende av jakt och fiske. Den fortskridande kolonisationen inom lappmarkerna kom att mer och mer tränga undan samerna och med tiden växte lappmarksgränsen igen och en ny gräns, odlingsgränsen (Gustavsson, 1989), drogs upp år 1867 (Hahn, 1998). Ovanför denna fick inga nybyggen tas upp men även denna gräns kom att överskridas av nybyggare.

Odlingsgränsen, en upphuggen gräns från Karesuando till Jämtland, saknar idag sin ursprungliga betydelse (Guttorm Kvenangen, 1996).

Twisterna mellan nybyggare och samer var otaliga och ledde ofta till rätten. Nybyggarna propagerade för att få dika ut vattendrag och sjöar, ofta viktiga fiskevatten för samerna, för att få ängsmark. Motiveringen var att det skulle gynna jordbruket och på den linjen fick nybyggarna sin vilja igenom. Nybyggarnas slätterängar kunde ligga långt ut till skogs och för att skydda sitt hö från att ätas upp av renarna var de tvungna att förvara det i lador på inhägnade hässjor. Nybyggarna fick helt enkelt skylla sig själva om renarna åt upp deras hö. Trots denna förordning börjar domstolarna ge efter för trycket från invandrarna när de börjar bli många. En häradsrätt går så långt att den ger nybyggare rätt att skjuta, och till sitt hushåll ta reda på, de renar som anträffats vid deras hässjor. År 1813 förbjuder landshövdingen i Norrbotten samerna att uppresa sina kåtor och vistas med sina renar närmare än en mil från nybyggen (Forseth, 2000).

Under 1800-talets tre första årtionden försvagades samernas ställning mycket. Kolonisationen hade fått stor omfattning och gynnats av staten genom s.k. avvittring vilket innebär att nybyggarna får åker, äng och skog avstyckade med äganderätt. Nybyggare sökte sig till ensliga trakter och samerna hamnade i minoritet även på sina kärnområden (Guttorm Kvenangen, 1996). Avsikten med denna kolonisationspolitik var i första hand att säkra livsmedelsförsörjningen för en växande befolkning. Dessutom kunde gränserna lättare försvaras om gränstrakternas ödemarker befolkades (Stenman, 2001).

Samerna i Jämtland och Dalarnas län blev här undanträngda tidigare p.g.a. jordbrukskoloniseringen jämfört med de två nordligaste länen. Undanträngningen gick så långt att staten i mitten av 1800-talet köpte tillbaka fjällområden ("renbetesfjäll") och reserverade dessa till renskötseln (Hahn, 1998).

Från början var lappskatten mycket väl tilltagen men allt eftersom samernas land togs i anspråk av nybyggarna minskades skattesatsen per område. Genom penningvärdeminskning återstod år 1928 en obetydlig summa att betala årligen (Sjölin, 1981).

Jordbruksintressen som t.ex. utdikning av sjöar gick före samernas intressen. Fiskrika sjöar sänktes till förmån för jordbruket. Samerna ansågs inte kunna bruka jorden och fick inte slå sig ned som nybyggare av myndigheterna. De samer som ändå lyckats ta upp nybyggen, det gällde främst de som bodde i de sydliga lappmarkerna, inordnades i den svenska nybbyggarverksamheten av kronan. De förlorade sin samiska identitet och uppgick i den svenska befolkningen. På så sätt utgjorde de inget problem längre för det svenska samhället (Guttorm Kvenangen, 1996).

1.4.6 Rennäringen under 1900-talet och fram till idag

Med 1928 års renbeteslag infördes regler om att renskötselrätten skulle vara förbehållen samer, som i rakt nedstigande led bedrivit renskötsel. Övriga betraktades inte som samer och de förlorade därmed sina tidigare nyttjanderätter. Konsekvensen blev att familjer, som inte bedrivit renskötsel sedan två generationer tillbaka trängdes ut. De ekologiska förutsättningarna för renskötseln försämrades av att gränserna mellan Finland och Nordnorge liksom mellan Finland och Sverige stängdes år 1852 respektive 1883 för flyttningar med renar. Möjligheterna till säsongsvisa flyttningar mellan Sverige och Norge begränsades också stegvis i renbeteskonventionerna år 1883, 1919 och senast 1972. Förhandlingar inför en ny svensk-norsk renbeteskonvention från år 2002 pågår för närvarande (Lahall, 1999).

Under 1900-talet har möjligheterna till bete, jakt och fiske inskränkts ytterligare genom vattenregleringar, storskaligt skogsbruk, rörligt friluftsliv och en ökad samhällsutbyggnad i renskötseområdet. Sentida händelser, som av den renskötande befolkningen uppfattas verka i samma riktning, är de ändrade reglerna runt småviltsjakten från år 1992, tvister med enskilda markägare om rätten till vinterbeten samt ökande rovdjursstammar (Lahall, 1999).

Det traditionella sättet att leva förändrades från 1950-talet och framåt. Samerna gick då över till fast bosättning och renskötseln ändrades. Efter 2:a världskriget började samerna istället för att bo i tältkåta året om hyra in sig hos bofasta om vintern. I slutet av 1950-talet började samerna dessutom med hjälp av bostadsstöd bygga egna vinterbostäder (Guttorm Kvenangen, 1996).

Flyttning med renrajd upphörde helt när snöskotern på allvar började användas under 60-talet. Familjen, dvs fru och barn, flyttar nu med bil såväl höst som vår. Det är bara rensköterna som flyttar med hjorden men numera på snöskoter (Kuhmunen, 2000).

Utnyttjandet av betesmarkerna är i princip detsamma som förr, om man bortser från de förändringar som kommit till genom nya kommunikationer och genom det moderna skogsbrukets inverkan på vinterbetesmarkerna. Däremot har renskötselmetoderna förändrats avsevärt genom att motorfordon används såväl på vintern som på sommaren samt att flyg och helikopter nu utnyttjas vid persontransporter, samling och flyttning av renar. Radiotelefon har underlättat kommunikationen mellan renskötare och hemmen och bidragit till säkerheten för de som är ute i fält (Kuhmunen, 2000).

I slutet av 1970-talet skedde en förändring av statens samepolitik i Sverige. Då fastslogs att samerna är en ursprunglig befolkning i sitt eget land. Samefrågorna kom nu naturligt att uppmärksammas i samhällsplaneringen (Guttorm Kvenangen, 1996).

1981 avgjordes det så kallade skattefjällsmålet i Högsta Domstolen i Sverige, efter 15 år i svenska domstolar. Frågan gällde de s.k. renbetesfjällen i Jämtland, som vid avvittringen år 1841 var avsatta för samerna genom en lantmäteriförrättning, det s.k. skattefjällsbrevet. Därigenom hade samernas renbetesmarker blivit avskilda från kronomark på ett sätt som är utmärkande för fastighetsbildningar. Samerna yrkade bättre rätt än kronan till dessa skattefjäll. I första hand yrkade de äganderätt och i andra hand, om äganderätt inte skulle vinna bifall, att vissa särskilda rättigheter till renbetesfjällen skulle tillerkännas dem, med privaträttslig rätt. Samerna förlorade målet på båda dessa punkter. HD ansåg att området var gammalt norskt område och rättsförhållandena inte var helt desamma som på svenskt område. HD ansåg att jämtlandsfjällen relativt sent befolkades av samerna och att dessa var fåtaliga i förhållande till samerna i nordligare delar av Sverige. Det positiva som kan utläsas av domen är att HD konstaterade att samernas rätt är en civilrättslig rätt som bygger på urminnes hävd och inte är någon rätt som givits av lagstiftaren. Dessutom konstaterade HD att denna rätt gav samma skydd i grundlagen som för annan egendom. HD konstaterade också att när det gällde jakt på statens mark tydde materialet i skattefjällsmålet på att samerna ensamma hade jakträtt (Päiviö, 1998).

Som en följd av utslaget i skattefjällsmålet tillsattes bl.a. 1983 års samerättsutredning (1989:41). Den föreslog bl.a. obligatoriska samråd inom hela renskötseområdet. Förslaget diskuterades i samband med 1990 års riksdagsbeslut. *Läs vidare i kap. 1.2 i bilaga 2.*

Under 1990-talet började bildandet av FSC ta fart och 1999 var alla skogsbolag i Sverige FSC-certifierade. FSC har, för skogsbruket, inneburit ökad hänsyn för

rennäringen. Ett av deras krav är att de ska ha samråd med berörd sameby inom hela renskötselområdet.

BILAGA 3 Renbruksplan

Arbetet med framtagandet av en renbruksplan påbörjades under 1998 då Skogsvårdsstyrelsen Västerbotten i samarbete med Länsstyrelsen i Västerbotten, Malå och Vilhelmina norra samebyar genomförde en förstudie. Efter att ytterligare medel beviljats till arbetet under slutet av 1999 har arbetet gått vidare i form av en pilotstudie (fullskalestudie) inom Malå och Vilhelmina norra samebyar. Under 2000-2002 har samebyarnas representanter aktivt deltagit i förarbeten, utbildning och fältarbete. I dagsläget finns flera instanser som är intresserade av projektet. Orsaken till detta beror på ökade krav på rennäring och skogsbruk avseende långsiktigare planering i olika geografiska skalor utifrån ett godtagbart underlag. Satellitbilder, GPS, GIS och digitala bilder skapar möjligheter till effektiv inventering och uppföljning av renbetesmarkernas resurser. Med aktuella och grundligt beskrivna digitala data skapas en bra grund för diskussion med andra markanvändare. Under år 2002 har arbetet intensifierats med ytterligare fältarbete och avslutats. Slutrapport kommer att levereras till Jordbruksverket under februari år 2003.

Målsättningen är att renbruksplanen skall bli ett planeringsunderlag för samebyarna, ungefär som skogsbruksplan är ett verktyg för skogsägare. Det är därför ett användarstyrt projekt där målsättningen är att Renbruksplan skall:

- utgöra utgångspunkten för operativ renskötsel med information om beteskvalité, tillgång och tillgänglighet
- utgöra underlag för samrådsdiskussioner med andra markanvändande aktörer, framför allt skogsbruket
- kunna kombineras med andra informationskällor

Arbetssättet med renbruksplan skiljer sig från traditionell "renbetesinventering" genom att man utgår från den lokala nivån (sita-grupper) och därefter skalar upp den framtagna informationen omfattande hela samebyn. Detta torde ge ett noggrannare resultat avseende rennäringens förutsättningar. Planeringen kompletteras också med angivelse av väsentliga områden av olika karaktär som samebyarna beskriver samt påverkansgrad av andra faktorer. Det ger en helhetsyn för samebyarna som tidigare varit svår att få överblick över. Som hjälpmedel för detta används ett GIS-baserat system som kan hantera och analysera de data som tagits fram.

Renbruksplan innehåller tre kompletterande delar:

1. *Beteslandsindelning*: Kartläggning och beskrivning av operativa renskötselenheter.
2. *Renbetestaxering*: En objektiv stratifierad stickprovsinventering baserad på fjärranalysteknik och Ren_2000.
3. *Omvärldsfaktorer*: Kartering och beskrivning av den samlade markanvändningen inom renskötselområdet.

Resultatet kommer även att kunna användas som underlag för objektiva skattningar från satellitscener för framtida analyser och beräkningar av renbetesresurser. Dessutom kan Riksskogstaxeringen (RT) på sikt involveras i arbetet så att rutiner skapas för en mer övergripande årligen återkommande inventering av renbete.

Under åren 2001- 2002 har en fördjupning ägt rum inom de olika ämnesblocken, företrädesvis i form av kartering och inventering av betesland. Med satellitbild som bildbakgrund har samebyarna digitaliserat betesland baserat på en indelning i fem olika klasser, där nyckelområdena utgör den mest värdefulla områdestypen ur betessynpunkt. Inom nyckelområdena har fältkontroller utförts på alla förvinter- och vinterbetesmarker avseende renbetestyp, träd- och marklavsförekomst. Nyckelområdenas avgränsning har kontrollerats och justerats utifrån den på rummet digitaliserade informationen. Preliminära resultat har tagits fram över hur stor del av samebyarnas vinterbetesland som utgör lavrik barrskog.

En sammanställning av GIS-skikt har påbörjats avseende olika omvärldsfaktorer påverkan på rennäringen. De faktorer som främst lyfts fram är skogsbruk, jordbruk, samhällsutbyggnad, jakt, rovdjur, klimatförhållanden och natur- och kulturhänsyn. Kontakter har tagits med bl a skogsbrukets företrädare, SMHI mm för att införliva tillgänglig information.

Finansieringen sker huvudsakligen med medel från Statens Jordbruksverk (SJV) men även med medel från övriga ingående aktörer. SLU medfinansierar t ex med stöd från Stiftelsen för miljöstrategisk forskning (MISTRA) inom det tvärvetenskapliga forskningsprogrammet "Remote Sensing for the Environment" (RESE).

Serien Arbetsrapporter utges i första hand för institutionens eget behov av viss dokumentation. Rapporterna är indelade i följande grupper: Riksskogstaxeringen, Planering och inventering, Biometri, Fjärranalys, Kompendier och undervisningsmaterial, Examensarbeten samt internationellt. Författarna svarar själva för rapporternas vetenskapliga innehåll.

Riksskogstaxeringen:

- 1995 1 Kempe, G. Hjälpmedel för bestämning av slutenhet i plant- och ungskog. ISRN SLU-SRG-AR--1--SE
- 2 Riksskogstaxeringen och Ståndortskarteringen vid regional miljöövervakning. - metoder för att förbättra upplösningen vid inventering i skogliga avrinningsområden. ISRN SLU-SRG-AR--2--SE.
- 1997 23 Lundström, A., Nilsson, P. & Ståhl, G. Certifieringens konsekvenser för möjliga uttag av industri- och energived. - En pilotstudie. ISRN SLU-SRG-AR--23--SE.
- 24 Fridman, J. & Walheim, M. Död ved i Sverige. - Statistik från Riksskogstaxeringen. ISRN SLU-SRG-AR--24--SE.
- 1998 30 Fridman, J. & Kihlblom, D. & Söderberg, U. Förslag till miljöindexsystem för naturtypen skog. ISRN SLU-SRG-AR--30--SE.
- 34 Löfgren, P. Skogsmark, samt träd- och buskmark inom fjällområdet. En skattning av arealer enligt internationella ägoslagsdefinitioner. ISRN SLU-SRG-AR--34--SE.
- 37 Odell, G. & Ståhl, G. Vegetationsförändringar i svensk skogsmark mellan 1980- och 90-talet. -En studie grundad på Ståndortskarteringen. ISRN SLU-SRG-AR--37--SE.
- 38 Lind, T. Quantifying the area of edge zones in Swedish forest to assess the impact of nature conservation on timber yields. ISRN SLU-SRG-AR--38--SE.
- 1999 50 Ståhl, G., Walheim, M. & Löfgren, P. Fjällinventering. - En utredning av innehåll och design. ISRN SLU-SRG--AR--50--SE.
- 52 Riksskogstaxeringen inför 2000-talet. - Utredningar avseende innehåll och omfattning i en framtida Riksskogstaxering. Redaktörer: Jonas Fridman & Göran Ståhl. ISRN SLU-SRG-AR--52--SE.
- 54 Fridman, J. m.fl. Sveriges skogsmarksarealer enligt internationella ägoslagsdefinitioner. ISRN SLU-SRG-AR--54--SE.
- 56 Nilsson, P. & Gustafsson, K. Skogsskötseln vid 90-talets mitt - läge och trender. ISRN SLU-SRG-AR--56--SE.
- 57 Nilsson, P. & Söderberg, U. Trender i svensk skogsskötsel - en intervjuundersökning. ISRN SLU-SRG-AR--57--SE.

- 1999 61 Broman, N & Christoffersson, J. Mätfel i provträdsvariabler och dess inverkan på precision och noggrannhet i volymskattningar. ISRN SLU-SRG-AR--61--SE.
- 2000 65 Hallsby, G m.fl. Metodik för skattning av lokala skogsbränsleresurser. ISRN SLU-SRG-AR--65--SE.
- 75 von Segebaden, G. Komplement till "RIKSTAXEN 75 ÅR". ISRN SLU-SRG-AR--75--SE.
- 2001 86 Kolinnehåll i skog och mark i Sverige -Baserat på Riksskogstaxeringens data. ISRN SLU-SRG-AR--86--SE.

Planering och inventering:

- 1995 3 Holmgren, P. & Thuresson, T. Skoglig planering på amerikanska västkusten - intryck från en studieresa till Oregon, Washington och British Columbia 1-14 augusti 1995. ISRN SLU-SRG-AR--3--SE.
- 4 Ståhl, G. The Transect Relascope - An Instrument for the Quantification of Coarse Woody Debris. ISRN SLU-SRG-AR--4--SE
- 1996 15 van Kerkvoorde, M. A sequential approach in mathematical programming to include spatial aspects of biodiversity in long range forest management planning. ISRN SLU-SRG-AR--15--SE.
- 1997 18 Christoffersson, P. & Jonsson, P. Avdelningsfri inventering - tillvägagångssätt och tidsåtgång. ISRN SLU-SRG-AR--18--SE.
- 19 Ståhl, G., Ringvall, A. & Lämås, T. Guided transect sampling - An outline of the principle. ISRN SLU-SRGL-AR--19--SE.
- 25 Lämås, T. & Ståhl, G. Skattning av tillstånd och förändringar genom inventerings-simulering - En handledning till programpaketet "NVSIM". ISRN SLU-SRG-AR--25--SE.
- 26 Lämås, T. & Ståhl, G. Om dektering av förändringar av populationer i begränsade områden. ISRN SLU-SRG-AR--26--SE.
- 1999 59 Petersson, H. Biomassafunktioner för trädfraktioner av tall, gran och björk i Sverige. ISRN SLU-SRG-AR--59--SE.
- 63 Fridman, J., Löfstrand, R. & Roos, S. Stickprovsvis landskapsövervakning - En förstudie. ISRN SLU-SRG-AR--63--SE.
- 2000 68 Nyström, K. Funktioner för att skatta höjdtillväxten i ungskog. ISRN SLU-SRG-AR--68--SE.
- 70 Walheim, M. & Löfgren, P. Metodutveckling för vegetationsövervakning i fjällen. ISRN SLU-SRG-AR--70--SE.

- 73 Holm, S. & Lundström, A. Åtgärdsprioriteter. ISRN SLU-SRG-AR--73--SE.
- 76 Fridman, J. & Ståhl, G. Funktioner för naturlig avgång i svensk skog. ISRN SLU-SRG-AR--76--SE.
- 2001 82 Holmström, H. Averaging Absolute GPS Positionings Made Underneath Different Forest Canopies - A Splendid Example of Bad Timing in Research. ISRN-SRG-AR--82--SE.
- 2002 91 Wilhelmsson, E. Forest use and its economic value for inhabitants of Skräven and Hakkas in Norrbotten. ISRN SLU-SRG-AR--91--SE.
- 94 Eriksson, O. m fl. Wood Supply From Swedish Forests Managed According to the FSC-standard. ISRN SLU-SRG-AR--94--SE.

Biometri:

- 1997 22 Ali, Abdul Aziz. Describing Tree Size Diversity. ISRN SLU-SRG-AR--22--SE.
- 1999 64 Berhe, L. Spatial continuity in tree diameter distribution. ISRN SLU-SRG-AR--64--SE
- 2001 88 Ekström, M. Nonparametric Estimation of the Variance of Sample Means Based on Nonstationary Spatial Data. ISRN SLU-SRG-AR--88--SE.
- 89 Ekström, M. Belyaev, Y. On the Estimation of the Distribution of Sample Means Based on Non-Stationary Spatial Data. ISRN SLU-SRG-AR--89--SE.
- 90 Ekström, M. & Sjöstedt-de Luna, S. Estimation of the Variance of Sample Means Based on Nonstationary Spatial Data with Varying Expected Values. ISRN SLU-SRG-AR--90--SE.
- 2002 96 Norström, F. Forest inventory estimation using remotely sensed data as a stratification tool - a simulation study. ISRN SLU-SRG-AR--96--SE.

Fjärranalys:

- 1997 28 Hagner, O. Satellitfjärranalys för skogsföretag. ISRN SLU-SRG-AR--28--SE.
- 29 Hagner, O. Textur till flygbilder för skattning av beståndsegenskaper. ISRN SLU-SRG-AR--29--SE.
- 1998 32 Dahlberg, U., Bergstedt, J. & Pettersson, A. Fältinstruktion för och erfarenheter från vegetationsinventering i Abisko, sommaren 1997. ISRN SLU-SRG-AR--32--SE.
- 43 Wallerman, J. Brattåkerinventeringen. ISRN SLU-SRG-AR--28--SE.
- 1999 51 Holmgren, J., Wallerman, J. & Olsson, H. Plot - Level Stem Volume Estimation and Tree Species Discrimination with Cansat Remote Sensing. ISRN SLU-SRG-AR--51--SE.

- 53 Reese, H. & Nilsson, M. Using Landsat TM and NFI data to estimate wood volume, tree biomass and stand age in Dalarna. ISRN SLU-SRG-AR--53--SE.
- 2000 66 Lofstrand, R., Reese, H. & Olsson, H. Remote Sensing aided Monitoring of Non-Timber Forest Resources - A literature survey. ISRN SLU-SRG-AR--66--SE.
- 69 Tingelöf, U & Nilsson, M. Kartering av hyggeskanter i pankromatiska SPOT-bilder. ISRN SLU-SRG-AR--69--SE.
- 79 Reese, H & Nilsson, M. Wood volume estimation for Älvsbyn Kommun using spot satellite data and NFI plots. ISRN SLU-SRG-AR--79--SE.

Kompendier och undervisningsmaterial:

- 1996 14 Holm, S. & Thuresson, T. samt jägm.studenter kurs 92/96. En analys av skogstillståndet samt några alternativa avverkningsberäkningar för en del av Östads säteri. ISRN SLU-SRG-AR--14--SE.
- 21 Holm, S. & Thuresson, T. samt jägm.studenter kurs 93/97. En analys av skogstillståndet samt några alternativa avverkningsberäkningar för en stor del av Östads säteri. ISRN SLU-SRG-AR--21--SE.
- 1998 42 Holm, S. & Lämås, T. samt jägm.studenter kurs 93/97. An analysis of the state of the forest and of some management alternatives for the Östad estate. ISRN SLU-SRG-AR--42--SE.
- 1999 58 Holm, S. samt studenter vid Sveriges lantbruksuniversitet i samband med kurs i strategisk och taktisk skoglig planering år 1998. En analys av skogstillståndet samt några alternativa avverkningsberäkningar för Östads säteri. ISRN SLU-SRG-AR--58--SE.
- 2001 87 Eriksson, O (Ed.) Strategier för Östads säteri: Redovisning av planer framtagna under kursen Skoglig planering ur ett företagsperspektiv HT2000, SLU Umeå. ISRN SLU-SRG-AR--87--SE.
- 2002 93 Lind, T (Ed.). Strategier för Östads säteri: Redovisning av planer framtagna under kursen Skoglig planering ur ett företagsperspektiv HT2001, SLU Umeå. ISRN SLU-SRG-AR--93--SE.

Examensarbeten:

- 1995 5 Törnquist, K. Ekologisk landskapsplanering i svenskt skogsbruk - hur började det?. Examensarbete i ämnet skogsuppskattning och skogsindelning. ISRN SLU-SRG-AR--5--SE.
- 1996 6 Persson, S. & Segner, U. Aspekter kring datakvaliténs betydelse för den kortsiktiga planeringen. Examensarbete i ämnet skogsuppskattning och skogsindelning. ISRN SLU-SRG-AR--6--SE.

- 7 Henriksson, L. The thinning quotient - a relevant description of a thinning? Gallringskvot - en tillförlitlig beskrivning av en gallring? Examensarbete i ämnet skogsuppskattning och skogsindelning. ISRN SLU-SRG-AR--7--SE
- 8 Ranvald, C. Sortimentinriktad avverkning. Examensarbete i ämnet skogsuppskattning och skogsindelning. ISRN SLU-SRG-AR--8--SE.
- 9 Olofsson, C. Mångbruk i ett landskapsperspektiv - En fallstudie på MoDo Skog AB, Örnsköldsviks förvaltning. Examensarbete i ämnet skogsuppskattning och skogsindelning. ISRN SLU-SRG-AR--9--SE.
- 10 Andersson, H. Taper curve functions and quality estimation for Common Oak (*Quercus Robur* L.) in Sweden. Examensarbete i ämnet skogsuppskattning och skogsindelning. ISRN SLU-SRG-AR--10--SE.
- 11 Djurberg, H. Den skogliga informationens roll i ett kundanpassat virkesflöde. - En bakgrundsstudie samt simulering av inventeringsmetoders inverkan på noggrannhet i leveransprognoser till sågverk. Examensarbete i ämnet skogsuppskattning och skogsindelning. ISRN SLU-SRG-AR--11--SE.
- 12 Bredberg, J. Skattning av ålder och andra beståndsvariabler- en fallstudie baserad på MoDo:s indelningsrutiner. Examensarbete i ämnet skogsuppskattning och skogsindelning. ISRN SLU-SRG-AR--12--SE.
- 13 Gunnarsson, F. On the potential of Kriging for forestmanagement planning. Examensarbete i ämnet skogsuppskattning och skogsindelning. ISRN SLU-SRG-AR--13--SE.
- 16 Tormalm, K. Implementering av FSC-certifiering av mindre enskilda markägares skogsbruk. Examensarbete i ämnet skogsuppskattning och skogsindelning. ISRN SLU-SRG-AR--16--SE.
- 1997 17 Engberg, M. Naturvärden i skog lämnad vid slutavverkning. - En inventering av upp till 35 år gamla förnyingsytor på Sundsvalls arbetsomsåde, SCA. Examensarbete i ämnet skogsuppskattning och skogsindelning. ISRN-SLU-SRG-AR--17--SE.
- 20 Cedervind, J. GPS under krontak i skog. Examensarbete i ämnet skogsuppskattning och skogsindelning. ISRN SLU-SRG-AR--20--SE.
- 27 Karlsson, A. En studie av tre inventeringsmetoder i slutavverkningsbestånd. Examensarbete. ISRN SLU-SRG-AR--27--SE.
- 1998 31 Bendz, J. SÖDRAs gröna skogsbruksplaner. En uppföljning relaterad till SÖDRAs miljömål, FSC's kriterier och svensk skogspolitik. Examensarbete. ISRN SLU-SRG-AR--31--SE.
- 33 Jonsson, Ö. Trädskikt och ståndortsförhållanden i strandskog. - En studie av tre bäckar i Västerbotten. Examensarbete. ISRN SLU-SRG-AR--33--SE.
- 35 Claesson, S. Thinning response functions for single trees of Common oak (*Quercus Robur* L.) Examensarbete. ISRN SLU-SEG-AR--35--SE.

- 36 Lindskog, M. New legal minimum ages for final felling. Consequences and forest owner attitudes in the county of Västerbotten. Examensarbete. ISRN SLU-SRG-AR--36--SE.
- 40 Persson, M. Skogsmarksindelningen i gröna och blå kartan - en utvärdering med hjälp av riksskogstaxeringens provytor. Examensarbete. ISRN SLU-SRG-AR--40--SE.
- 41 Eriksson, F. Markbaserade sensorer för insamling av skogliga data - en förstudie. Examensarbete. ISRN SLU-SRG-AR--41--SE.
- 45 Gessler, C. Impedimentens potentiella betydelse för biologisk mångfald. - En studie av myr- och bergimpediment i ett skogslandskap i Västerbotten. Examensarbete. ISRN SLU-SRG-AR--45--SE.
- 46 Gustafsson, K. Långsiktsplanering med geografiska hänsyn - en studie på Bräcke arbetsområde, SCA Forest and Timber. Examensarbete. ISRN SLU-SRG-AR--46--SE.
- 47 Holmgren, J. Estimating Wood Volume and Basal Area in Forest Compartments by Combining Satellite Image Data with Field Data. Examensarbete i ämnet Fjärranalys. ISRN SLU-SRG-AR--47--SE.
- 49 Härdelin, S. Framtida förekomst och rumslig fördelning av gammal skog. - En fallstudie på ett landskap i Bräcke arbetsområde. Examensarbete SCA. ISRN SLU-SRG-AR--49--SE.
- 1999 55 Imamovic, D. Simuleringsstudie av produktionskonsekvenser med olika miljömål. Examensarbete för Skogsstyrelsen. ISRN SLU-SRG-AR--55--SE
- 62 Fridh, L. Utbytesprognoser av rotstående skog. Examensarbete i skoglig planering. ISRN SLU-SRG-AR--62--SE.
- 2000 67 Jonsson, T. Differentiell GPS-mätning av punkter i skog. Point-accuracy for differential GPS under a forest canopy. ISRN SLU-SRG-AR--67--SE.
- 71 Lundberg, N. Kalibrering av den multivariata variabeln trädslagsfördelning. Examensarbete i biometri. ISRN SLU-SRG-AR--71--SE.
- 72 Skoog, E. Leveransprecision och ledtid - två nyckeltal för styrning av virkesflödet. Examensarbete i skoglig planering. ISRN SLU-SRG-AR--72--SE.
- 74 Johansson, L. Rotröta i Sverige enligt Riksskogstaxeringen. Examensarbete i ämnet skogsindelning och skogsuppskattning. ISRN SLU-SRG-AR--74--SE.
- 77 Nordh, M. Modellstudie av potentialen för renbete anpassat till kommande slutavverkningar. Examensarbete på jägmästarprogrammet i ämnet skoglig planering. ISRN SLU-SRG-AR--77--SE.
- 78 Eriksson, D. Spatial Modeling of Nature Conservation Variables useful in Forestry Planning. Examensarbete. ISRN SLU-SRG-AR--78--SE.

- 81 Fredberg, K. Landskapsanalys med GIS och ett skogligt planeringssystem. Examensarbete på skogsvetarprogrammet i ämnet skogshushållning. ISRN SLU-SRG-AR--81--SE.
 - 83 Lindroos, O. Underlag för skogligt länsprogram Gotland. Examensarbete i ämnet skoglig planering. ISRN SLU-SRG-AR--83--SE
 - 84 Dahl, M. Satellitbildsbaserade skattningar av skogsområden med röjningsbehov. Examensarbete på skogsvetarprogrammet i ämnet skoglig planering. ISRN SLU-SRG-AR--84--SE.
 - 85 Staland, J. Styrning av kundanpassade timmerflöden - Inverkan av traktbankens storlek och utbytesprognosens tillförlitlighet. Examensarbete i ämnet skoglig planering. ISRN SLU-SRG-AR--85--SE.
- 2002
- 92 Bodenheim, J. Tillämpning av olika fjärranalysmetoder för urvalsförfarandet av ungskogsbestånd inom den enkla älgbetesinventeringen (ÄBIN). Examensarbete på skogsvetarprogrammet i ämnet fjärranalys. ISRN SLU-SRG-AR--9--SE.
 - 95 Sundquist, S. Utveckling av ett mått på produktionsslutenhet för Riksskogstaxeringen. Examensarbete på skogliga magisterprogrammet i ämnet skoglig resursanalys. ISRN SLU-SRG-AR--95--SE.
 - 98 Söderholm, J. De svenska skogsbolagens system för skoglig planering. *The planning system of Swedish forest companies*. Examensarbete på skogsvetarprogrammet i ämnet skoglig planering. ISRN SLU-SRG-AR--98--SE.
 - 99 Nordin, D. Fastighetsgränser. Del 1. Fallstudie av fastighetsgränserns lägesnoggrannhet på fastighetskartan. Examensarbete på skogliga magisterprogrammet i ämnet skogshushållning med inriktning skoglig planering. ISRN SLU-SRG--AR--99--SE.
 - 100 Nordin, D. Fastighetsgränser. Del 2. Instruktion för gränsvård. Examensarbete på skogliga magisterprogrammet i ämnet skogshushållning med inriktning skoglig planering. ISRN SLU-SRG-AR--100--SE.
 - 101 Nordbrandt, A. Analyser med Indelningspaketet av privata skogsfastigheter inom Norra Skogsägarnas verksamhetsområde. Examensarbete på skogsvetarprogrammet i ämnet skoglig planering. ISRN SLU-SRG-AR--101--SE.
- 2003
- 102 Wallin, M. Satellitbildsanalys av gremmeniellaskador med skogsvårdsorganisationens system. Examensarbete på skogsvetarprogrammet i ämnet skogshushållning med inriktning fjärranalys. ISRN SLU-SRG-AR--102--SE.
 - 103 Hamilton, A. Effektivare samråd mellan rennäring och skogsbruk - förbättrad dialog via ett utvecklat samrådsförfarande. Examensarbete på skogsvetarprogrammet i ämnet skogshushållning. ISRN SLU-SRG-AR--103--SE.

Internationellt:

- 1998 39 Sandewall, Ohlsson, B & Sandewall, R.K. People's options on forest land use - a research study of land use dynamics and socio-economic conditions in a historical perspective in the Upper Nam Nan Water Catchment Area, Lao PDR. ISRN SLU-SRG-AR--39--SE.
- 44 Sandewall, M., Ohlsson, B., Sandewall, R.K., Vo Chi Chung, Tran Thi Binh & Pham Quoc Hung. People's options on forest land use. Government plans and farmers intentions - a strategic dilemma. ISRN SLU-SRG-AR--44--SE.
- 48 Sengthong, B. Estimating Growing Stock and Allowable Cut in Lao PDR using Data from Land Use Maps and the National Forest Inventory (NFI). Master thesis. ISRN SLU-SRG-AR--48--SE.
- 1999 60 Inter-active and dynamic approaches on forest and land-use planning - proceedings from a training workshop in Vietnam and Lao PDR, April 12-30, 1999. Edited by Mats Sandewall ISRN SLU-SRG-AR--60--SE.
- 2000 80 Sawathvong, S. Forest Land Use Planning in Nam Pui National Biodiversity Conservation Area, Lao P.D.R. ISRN SLU-SRG-AR--80--SE.
- 2002 97 Inter-active and dynamic approaches on forest and land-use planning in Southern Africa. -proceedings from a training workchop in Botswana, December 3-17, 2001. Edited by Mats Sandewall. ISRN SLU-SRG-AR--97--SE.